

**МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ
ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**МАЪРҶАИ
ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН
ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
БАРОИ СОЛИ 2020**

ДУШАНБЕ – 2021

МУНДАРИЧА

ПЕШГУФТОР	3
-----------------	---

I. ФАЪОЛИЯТИ МАҚМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СОЛИ 2020

1.1. Таҳкими иқтидори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон	8
1.2. Қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ	15
1.3. Такмили қонунгузорӣ ва санҷиши вазъи риояи ҳуқуқи озодиҳои инсон	25
1.4. Баланд бардоштани маърифати аҳоли дар самти ҳуқуқи инсон	30
1.5. Натиҷаҳои амалисозии Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020.....	33

II. ВАЗЪИ РИОЯИ ҲУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

2.1. Ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф	39
2.2. Ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида	46
2.3. Ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот	54
2.4. Ҳуқуқи инсон ба интиҳобот	61
2.5. Ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо	67
2.6. Ҳуқуқи шахсони дорои маъҷубият	75
2.7. Пешгирии кирдорҳои зӯроварӣ дар оила	83
2.8. Ҳуқуқ ба саломатӣ	89
ХОТИМА	95

ПЕШГУФТОР

Соли 2020 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати боз ҳам беҳбуд бахшидан ба вазъи риоя, ҳифз ва таъмини ҳуқуқи инсон як қатор тадбирҳои самарабахш ва мақсаднок амалӣ карда шуданд.

Дар ин сол дар Ҷумҳурии Тоҷикистон якчанд чорабиниҳои бузурги сатҳи ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ баргузор гардиданд, ки ба самтҳои мухталифи ҳифзи ҳуқуқи инсон низ рабт доштанд.

Шаҳрвандони Тоҷикистон дар асоси принципҳои умумӣ ва баробарӣ дар ду чорабиниҳои муҳими сиёсӣ – интиҳоботи вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, вакилони маҷлисҳои маҳаллии вакилони халқ, ки 1 март ва интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 11 октябри соли 2020 баргузор гардиданд, ғаъолона иштирок намуданд. Натиҷаҳои интиҳоботи мазкур аз ҷониби мушоҳидони байналмилалӣ озод, шаффоф ва демократӣ арзёбӣ гардиданд.

Ҳамчунин 30 октябри соли 2020 Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бо истифода аз салоҳияти конститутсионии худ ва дар асоси принципҳои инсондӯстона, меҳру шафқат, ғамхорӣ ба оила ва кӯдакону наврасон 378 нафар маҳкумшударо бахшида, онҳоро аз адои минбаъдаи ҷазо озод намуданд.

Соли 2020 ҷомеаи ҷаҳонӣ, аз ҷумла Ҷумҳурии Тоҷикистон 75-солагии таъсисёбии Созмони Милали Муттаҳидро ҷашн гирифтанд. Ҷумҳурии Тоҷикистон бо ин созмони бонуфузи байналмилалӣ дар ҳамаи самтҳо, хусусан самти ҳуқуқи инсон тақвияти ҳамкориҳои бисёрҷониба ва дучонибаро боз ҳам вусъат бахшид.

Ҳамчунин дар ин сол рӯйдоди дигари муҳими таърихӣ – 75-солагии ғалаба бар фашизм ҷашн гирифта шуд. Боиси ёдоварист, ки дар таъмини ин ғалабаи бузург дар баробари дигар намояндагони халқу миллатҳо шаҳрвандони Тоҷикистон низ нақши назаррас гузоштаанд.

Мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ дар ин раванд ҷиҳати амалӣ намудани салоҳияту ваколатҳои қонунӣ ва ташвиқу тарғиби дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон ҷораандешӣ намуда, оид ба корҳои дар ин самт ба анҷом расонида ин маърузаро таҳия намудааст.

Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои соли 2020 тибқи моддаи 24 Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва бо дарназардошти вазъи воқеии ҳуқуқи инсон дар ҷумҳурӣ, дастоварду камбудииҳои самтҳои алоҳидаи ҳуқуқи инсон, саҳми мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар эътироф, эҳтиром, ҳимоя ва пешбурди ҳуқуқи инсон таълиф гардидааст.

Маъруза аз пешгуфтор, ду қисм ва хотима таркиб ёфта, бо мақсади беҳтар кардани вазъи таъмини ҳуқуқҳои инсон

вобаста ба ҳар як самти баррасигардида тавсияҳо пешниҳод карда шудаанд.

Дар қисми аввали Маърӯза масъалаҳои таҳкими иқтидори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, тақмили қонунгузорӣ, санҷиши вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон ва баланд бардоштани маърифати аҳоли дар самти ҳуқуқи инсон инъикос гардидаанд. Бо дарназардошти муваффақона ба анҷом расидани муҳлати татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020 дар қисми аввали Маърӯза маълумоти муфассал оид ба натиҷаҳои амалисозии он оварда шудааст.

Дар қисми дуюм мавзӯҳои ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф, вазъи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот, ҳуқуқи инсон ба интиҳобот, ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо, ҳуқуқи шахсони дорои маъҷубият, пешгирии кирдорҳои зӯроварӣ дар оила ва ҳуқуқ ба саломатӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Лозим ба ёдоварист, ки дар Маърӯзаи имсола илова ба самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомот ҳамчунин оид ба ҳуқуқи инсон ба интиҳобот дар робита ба ду маъракаи интиҳоботии гузаронидашуда ва ҳуқуқ ба саломатӣ дар робита ба пандемияи COVID-19 маълумотҳо ҷой дода шудаанд.

Маъруъаи мазкур бо мақсади ҷалби таваҷҷуҳи мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва васоити ахбори омма ба масъалаҳои ҳуқуқи инсон таҳия гардида, тақозо менамояд, ки бо дарназардошти дастовардҳои муҳими Тоҷикистон дар самти ҳуқуқу озодиҳои инсон барои пешрафти минбаъдаи онҳо ва бартараф намудани норасоии мавҷуда чораҳои мушаххас андешида шаванд.

Дар Маъруъа инчунин, таҳлили вазъи ғарбии ҳуқуқ ва озодиҳои инсон, мушкилоти ҷойдошта дар қонунгузорӣ ва амалияи ҳуқуқатбиқкунӣ, ҳуқуқвайронкуниҳо, қорҳои анҷомдодашуда доир ба барқарорсозии ҳуқуқҳои ҳалалдоршуда, тавсия ва пешниҳодҳо оид ба роҳҳои ҳалли қамбудиҳо ва норасоии мавҷуда баён шудаанд. Хулосаҳо дар асоси муроҷиатҳои шаҳрвандон ва мониторингҳои гузаронидашуда, инчунин иттилооте, ки аз мақомоти давлатӣ, созмонҳои ғайридавлатӣ ва васоити ахбори омма ба даст омадаанд, пешниҳод қарда шудаанд.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон итминон дорад, ки мақомоти дахлдори давлатӣ дар ҳамбастагӣ бо сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ҷиҳати амалӣ намудани тавсияҳои, ки дар маъруъаҳои солони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон омадаанд, чораҳои заруриро меандешанд ва дар пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон саҳм мегузоранд.

Ҳамчунин Маъруъа барои дигар мақомоти давлатӣ, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва созмонҳои байналмилалӣ, ки

дар соҳаи ҳуқуқу озодиҳои инсон фаъолият менамоянд ва аҳли ҷомеа пешбинӣ шуда, дар матбуоти ҷопӣ ва электронӣ мавриди нашр қарор мегирад.

I. ҲАҶОЛИЯТИ МАҚОМОТИ ВАКОЛАТДОР ОИД БА ҲУҚУҚИ ИНСОН ДАР СОЛИ 2020

1.1. Таҳкими иқтидори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон

Иқтидори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз замони таъсис то ба имрӯз марҳила ба марҳила таҳким меёбад.

Мақомоти Ваколатадор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Дастгоҳи марказӣ, намояндагиҳо дар Вилояти Мухтори Кӯҳистони Бадахшон, вилоятҳои Суғду Хатлон ва қабулгоҳҳои ҷамъиятӣ дар шаҳрҳои Кӯлобу Исфара ва ноҳияи Қубодиён иборат мебошад. Дар мақомот 49 нафар кормандон фаъолият менамоянд, ки 31 нафари онҳо хизматчиҳои давлатӣ ва 18 нафари дигар ҳайати техникӣ мебошанд. Аз ин шумора 40 нафар (25 хизматчиҳои давлатӣ ва 15 ҳайати техникӣ) дар Дастгоҳи марказӣ ва 9 нафар (6 нафар хизматчиҳои давлатӣ ва 3 нафар тариқи шартномавӣ) дар сохторҳои маҳалии мақомот фаъолият менамоянд. Аз 49 нафар кормандони мақомот 12 нафарашонро занон ташкил медиҳанд, ки 6 нафарашон хизматчиҳои давлатӣ ва 6 нафарашон ҳайати техникӣ мебошанд. Занон 24,4% кормандони мақомотро ташкил медиҳанд.

Дар мақомот ба масъалаҳои баланд бардоштани малака ва тақмили дониш аҳамияти аввалиндараҷа дода мешавад. Бо мақсади истифодаи самараноки захираҳои инсонӣ,

чобачогузории кадрҳо, такмили ихтисос ва азнавтайёркунии онҳо дар соли 2020 бо ҷойивазкунӣ 4 нафар, аттестатсия 5 нафар ва баҳодиҳии фаъолият 27 нафар хизматчиёни давлатии мақомот фаро гирифта шуда, 6 нафар ба захираи кадрҳо ворид карда шуданд. Тибқи дархости Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон 4 нафар аз курсҳои такмили ихтисоси хизматчиёни давлатӣ гузашта, дар асоси нақшаи дохилиидоравӣ бо кормандони Дастгоҳи марказӣ 39 дарсҳои бозомӯзӣ гузаронида шуд.

Қиҳати баланд бардоштани донишҳои соҳавӣ ва завқи бадеии кормандон аз имкониятҳои китобхонаи мақомот низ васеъ истифода бурда мешавад. Аз ҷумла, соли 2020 фонди китобхона бо 112 номгӯй китобҳои бадеии тозанаشر ғанӣ гардонида шуд.

Бо мақсади омӯзиши забонҳои хориҷӣ барои кормандони Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон курси омӯзиши забони англисӣ дар ду гурӯҳ (пешрафта ва навомӯз) ташкил карда шуд, ки ҳамагӯна яқсоатӣ гузаронида мешавад.

Ҳамчунин, дар доираи ҳамкориҳо бо шарикони рушд ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, ки дар самти ҳуқуқи инсон фаъолият менамоянд, барои боз ҳам баланд бардоштани малакаи касбии кормандон дар мавзӯҳои татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020, муҳоҷирати беҳатар ва ғимояи манфиатҳои муҳоҷирон, барқарор намудани ҳуқуқҳои вайроншудаи ҷабрдидагони зӯроварии хонаводагӣ, амалисозии Ҳадафҳои Рушди Устувор,

таҳияи маърузаҳои алтернативӣ дар доираи Шарҳи Умумии Даврӣ, ҳифзи ҳуқуқҳои кӯдакон ва шохидони ҷиноят ва дигар самтҳои муҳими соҳа семинару тренингҳои омӯзишӣ гузаронида шуданд.

Соли 2020 Стратегияи фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои солҳои 2016-2020 ҷамъбаст гардида, Стратегияи нави мақомот барои солҳои 2021-2025 таҳия ва тасдиқ шуд. Дар Стратегияи нав самтҳои таҳкими иқтисодии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, мусоидат ба баланд бардоштани маърифати аҳоли дар соҳаи ҳуқуқи инсон, ҳимояи ҳуқуқи инсон дар низоми муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, амалишавии ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот, пешгирии амалҳои зӯроварӣ дар ҷомеа, ҳифзи ҳуқуқҳои муҳоҷирон ва аъзои оилаи онҳо, ҳифзи ҳуқуқи шахсони дорои маъҷубият, амалишавии ҳуқуқи кӯдакон ба таҳсил ҳамчун самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомот интихоб карда шуданд.

Ҷиҳати пешгирии паҳншавии пандемияи коронавируси нав дар мақомот Ситоди дохилиидоравӣ таъсис дода шуда, ҳамкории муназзами он бо Ситоди ҷумҳуриявӣ таъмин карда шуд. Дар ин робита дар мақомот бо мақсади риояи қоидаҳои санитарӣ беҳдоштӣ ва таъмини кормандон бо воситаҳои гигиенаи шахсӣ тадбирҳои дахлдор андешида шуданд.

Ҳамзамон бо ҷонибдорӣ аз иқдомҳои наҷибонаи Пешвои миллат кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҳисоби музди меҳнати худ ба суратҳисоби махсуси

пешгирӣ ва мубориза бо пандемияи коронавирус 23 000 сомонӣ гузарониданд.

Ҳамчунин дар ҳамкорӣ бо Ташкилоти ҷамъиятии “Авитсена” ба 21 нафар эҳтиёҷмандон маводи ғизоӣ, ба муассисаи ислоҳии занонаи ЯС 3/8 ва муассисаи тарбиявии ЯС 3/12 воситаҳои тиббӣ ва антисептикӣ ва ба маъҷубон дар ҳаҷми 1000 (ҳазор) сомонӣ кӯмаки пулӣ расонида шуд.

Маблағгузори фаъолияти мақомот низ сол аз сол зиёд мегардад. Аз ҷумла соли 2020 дар буҷети давлатӣ барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1 784 939 сомонӣ ҷудо шуда буд, ки назар ба соли 2019 32 986 сомонӣ зиёд аст. Аз ин ҳисоб барои Дастгоҳи марказии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1 677 550 сомонӣ ва аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ барои намояндагиҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ВМКБ ва вилоятҳои Суғду Хатлон 107 389 сомонӣ ҷудо гардида, мақсаднок истифода шуданд.

Инчунин дар соли 2020 аз ҳисоби маблағҳои грантӣ барои таъмини фаъолияти Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳрҳои Кулоб, Исфара ва ноҳияи Қубодиён аз ҳисоби Барномаи Рушди Созмони Милали Муттаҳид 257 612 сомонӣ ва барои гузаронидани санҷишу мониторингҳо аз ҳисоби Хазионаи кӯдакони Созмони Милали Муттаҳид дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 34 646 сомонӣ сарф гардидааст.

Дар маҷмӯъ соли 2020 барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба маблағи 292

258 сомони маблағҳои грантӣ ҷалб гардидааст, ки 16,3% хароҷоти умумии мақомотро ташкил медиҳад.

Бо мақсади таҳкими ҳамкориҳо бо созмонҳои байналмилалӣ ва ниҳодҳои миллии ҳифзи ҳуқуқи инсон соли 2020 аз ҷониби роҳбарият ва кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 28 вохӯриҳои судманд гузаронида шуд. Вохӯриҳо бо Роҳбари Намояндагии Комиссари Олии Созмони Милали Муттаҳид оид ба кор бо гурезаҳо ҷаноби Мулугета Зевдӣ, Омбудсмени Грузия хонум Нино Ломджария, намояндаи Созмони ҳамкориҳои байналмилалӣ Германия (GIZ) ҷаноби Ҷохенес Депп ва се вохӯрӣ бо намояндагони Созмони амният ва ҳамкорӣ дар Аврупо аз ҷумлаи онҳо мебошанд.

Дар доираи ҳамкориҳо роҳбарият ва кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади таҳким ва пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар 45 ҷаласаву семинарҳо ва мизҳои мудаввару конференсияҳо иштирок ва маърӯза намуданд. Бинобар паҳншавии бемории Covid-19 дар ҷаҳон ва қатъ гаридидани сафарҳои хизматӣ баъзе аз ин чорабиниҳо тариқи онлайн баргузор гардиданд. Масалан, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон У.Бобозода санаи 29 апрел дар ҷаласаи сеюми Альянси Авруосиёгии омбудсменҳо бахшида ба “75-солагии ғалаба дар Ҷанги бузурги ватанӣ”, санаи 3 июл дар ҷаласаи роҳбарони ниҳодҳои миллии ҳифзи ҳуқуқи инсон – Ваколатдорон оид ба ҳуқуқи инсони кишварҳои Осиёи

Марказӣ ва санаи 11 декабр дар маросими 25-солагии таъсиси Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсонии Ҷумҳурии Ёзбекистон, ки тариқи онлайн баргузор гардиданд, иштирок ва суҳанронӣ намуд.

Ҳамзамон дар самти таҳкими иқтидори Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳануз ҳам баъзе мушкилот боқӣ мондаанд. Аз ҷумла, фаъолияти намояндагӣҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ВМКБ ва вилоятҳои Суғду Хатлон аз ҳисоби маблағҳои буҷети шаҳрҳои Хорӯғ, Бохтар ва Хучанд маблағгузорӣ мешаванд. Маблағҳои пешбинишуда барои сохторҳои маҳаллии мақомот кофӣ набуда, ба самаранокии фаъолият, муттамарказии идоракунӣ, интиҳоб ва ҷобаҷогузории кадрҳо ва таъминоти моддию техникий онҳо таъсири манфӣ мерасонад. Мувофиқи мақсад мебошад, ки маблағгузории ин сохторҳо аз ҳисоби маблағҳои дар буҷети давлатӣ барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон пешбинигардида ба роҳ монда шавад.

Тартиби маблағгузории қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон низ беҳбудиро тақозо мекунад. Фаъолияти қабулгоҳҳо, ки аз ҳисоби шарикони рушд дар доираи лоиҳаҳои мушаххас маблағгузорӣ мешаванд, пас аз анҷомёбии муҳлати татбиқи лоиҳаҳо қатъ ё боздошта мешавад.

Масалан, аз 11 қабулгоҳи ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон, ки солҳои қаблӣ фаъолият менамуданд айни

замон танҳо 6-тои он фаъолият менамояд, ки аз ин шумор ба 3-тоаш мақоми Намояндагии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон (бо маблағгузорӣ аз буҷети давлатӣ) дода шудааст. Бинобар ба итмом расидани муҳлати татбиқи лоиҳаҳо фаъолияти қабулгоҳҳои ҷамъияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳрҳои Турсунзодаву Роғун ва ноҳияҳои Қумсангир, Рашт ва Айнӣ қатъ гардиданд. Аз ин лиҳоз, мувофиқи мақсад аст, ки маблағгузориҳои қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон марҳила ба марҳила ба буҷети давлатӣ гузаронида шавад.

Масъалаи дигаре, ки дастрасии шаҳрвандонро ба Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҳалалдор месозад, тез-тез иваз шудани қароргоҳи доимии он дар шаҳри Душанбе мебошад. Санадҳои байналмилалӣ соҳаи ҳуқуқи инсон ва қонунгузориҳои милли тақозо мекунанд, ки қароргоҳи доимии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар марказ ва барои шаҳрвандон, аз ҷумла қишрҳои осебпазири ҷомеа дастрас бошад. Вобаста ба имкониятҳо таъмин намудани чунин бино барои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон мувофиқи мақсад мебошад.

1.2. Қабул ва баррасии муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ

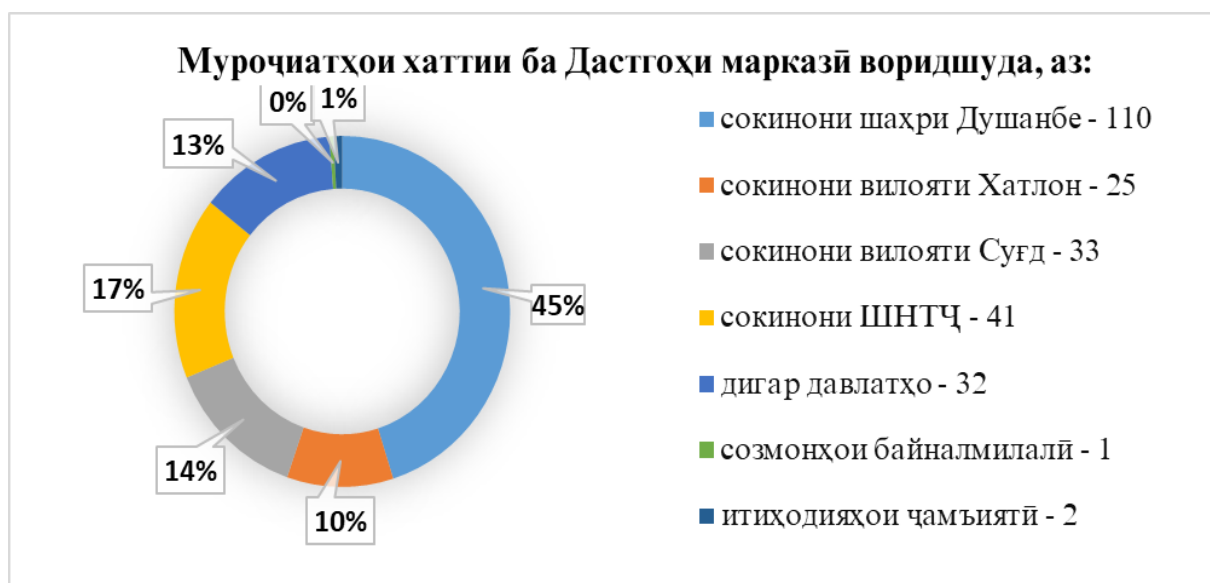
Муроҷиат ба мақомоти давлатӣ яке аз ҳуқуқҳои муҳими инсон ва шаҳрванд ба ҳисоб рафта, воситаи асосии барқарор кардани ҳуқуқҳои вайроншуда ба ҳисоб меравад. Қонунгузориҳои миллии ба шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ мазкурро кафолат медиҳад.

Шаҳрвандони Ҷумҳурии Тоҷикистон, шаҳрвандони хориҷӣ ва шахсони бешаҳрванд дар асоси қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ» ва қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи Тартиби коргузориӣ ва баҳисобгирии оморӣ оид ба муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ» ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон муроҷиат менамоянд.

Соли 2020 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1946 адад (с.2019 - 3249) муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо 436 адад хаттӣ ва 1510 адад муроҷиатҳои шифохӣ мебошанд. Аз ин шумора, 651 адад (с.2019 - 700 адад) дар Дастгоҳи марказӣ ва 1295 адад (с.2019 - 2549 адад) дар намояндагиҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба қайд гирифта шуданд.

Аз 651 адад муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, ки дар Дастгоҳи марказӣ ба қайд гирифта шуданд, 244 адад (с.2019 - 302) аризау шикоятҳои хаттӣ ва 407 адад (с.2019 - 398) муроҷиатҳои шифоҳӣ буда, 327 адад ё 50,2% ба занҳо рост меояд.

Соли 2020 ба Дастгоҳи марказии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз ҷониби сокинони шаҳри Душанбе 110 адад, вилояти Хатлон 25 адад, вилояти Суғд 33 адад, сокинони шаҳру ноҳияҳои тобеи ҷумҳурӣ 41 адад, аз дигар давлатҳо 32 адад, созмонҳои байналмилалӣ 1 адад ва иттиҳодияҳои ҷамъиятии Тоҷикистон 2 адад муроҷиатҳо ворид гардидааст (нигаред ба диаграмма).

Муроҷиатҳои хаттӣ тибқи таснифот ба ҳуқуқу озодиҳои зерини инсон мансубанд:

а) ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ (104 адад):

- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 34 адад ё 14% (с.2019 - 55);

- ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда – 25 адад ё 10,2% (с.2019 - 6);
- ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча, дигар намудҳои муносибат ва ҷазоҳои бераҳмона, ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шараф – 17 адад ё 7%, аз ҷумла 5 муроҷиат вобаста ба эҳтимолияти истифодаи шиканча (с.2019 - 16);
- ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ – 7 адад ё 2,8% (с.2019 - 24);
- ҳуқуқи инсон ҳангоми гузаронидани тафтишоти пешакӣ ва таҳқиқ – 6 адад ё 2,4%;
- ҳуқуқи инсон ҳангоми даъват ба хизмати ҳарбӣ – 5 адад ё 2%;
- ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот – 3 адад ё 1,2% (с.2019 - 4);
- ҳуқуқи шахсони паноҳҷӯянда ва гурезаҳо – 2 адад ё 0,8% (с.2019 - 2);
- ҳуқуқи хизматчиёни ҳарбӣ – 1 адад ё 0,4%;
- ҳуқуқ ба муроҷиат – 4 адад ё 1,6%;

б) ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (115 адад):

- ҳуқуқ ба манзил – 32 адад 13% (с.2019 - 23 адад);
- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 16 адад ё 6,5% (с.2019 - 30 адад);
- ҳуқуқ ба сатҳи кофӣи зиндагӣ – 12 адад ё 5%(с.2019 - 15 адад);
- ҳуқуқ ба моликият – 10 адад ё 4% (с.2019 - 22 адад);
- ҳуқуқ ба таҳсил – 7 адад ё 2,8% (с.2019 - 3 адад);
- ҳуқуқ ба муошират – 7 адад ё 2,8%;

- ҳуқуқ ба ҳимоя – 6 адад ё 2,4%;
- ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо – 5 адад ё 2%;
- ҳуқуқ ба мерос – 5 адад ё 2%;
- ҳуқуқ ба ташкил ва ҳифзи оила – 4 ё 1,6%;
- ҳуқуқ ба пешгирии зӯроварӣ дар оила – 4 ё 1,6%;
- ҳуқуқ ба меҳнат – 3 адад ё 1,2% (с.2019 - 12 адад);
- ҳуқуқ ба фардиёт – 3 адад ё 1,2%;
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 1 адад ё 0,4% (с.2019 - 7 адад);

в) дигар ҳуқуқҳо – 25 адад ё 10,2% (с.2019 - 31).

Дар соли 2020 дар муқоиса ба соли 2019 теъдоди мурочиатҳо нисбати ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда 19 адад ва ҳуқуқ ба манзил 9 адад зиёд гардида, мурочиатҳо нисбати ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ 21 адад, ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ 17 адад, ҳуқуқ ба моликият 12 адад ва ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ 14 адад нисбатан кам гардидаанд.

Аз 244 (с.2019 - 302 адад) мурочиатҳои хаттии ба Дастгоҳи марказӣ воридгадида нисбат ба қарор ё амал (беамалии) субъектони зерин шикоят карда шудааст:

- мақомоти судӣ – 46 адад ё 18,8% (с.2019 - 37 адад);
- Вазорати корҳои дохилӣ – 21 адад ё 8,6% (с.2019 - 18 адад);
- мақомоти прокуратура – 5 адад ё 2%(с.2019 - 19 адад);
- Вазорати адлия (СРИҶЧ) – 5 адад ё 2% (с.2019 - 10 адад);
- Вазорати маориф ва илм – 4 адад ё 1,6%;

- Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақа – 4 адад ё 1,6%;
- КДАМ – 3 адад ё 1,2% (с.2019 - 4 адад);
- Хадамоти иҷро – 3 адад ё 1,2%;
- Вазорати муҳофизат – 2 адад ё 0,8%;
- Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия – 2 адад ё 0,8%;
- Кумитаи ҳолатҳои фавқулода ва муҳофизати гражданин – 1 адад ё 0,4%;
- мақомоти ҳудудоракунии маҳаллӣ – 1 адад ё 0,4%;
- мақомоти иҷроияи маҳаллӣ – 2 адад ё 0,8%;
- шахсони воқеӣ – 17 адад ё 7% (с.2019 – 24 адад);
- шахсони ҳуқуқӣ – 17 адад ё 7% (с.2019 – 14 адад);
- дигар масъалаҳо – 111 адад ё 45% (с.2019 – 93 адад).

Дар соли 2020 дар муқоиса ба соли 2019 шикоятҳо нисбат ба мақомоти судӣ 9 адад, қорғон дохилин 3 адад, шахсони ҳуқуқӣ 3 адад бештар гардида, нисбат ба мақомоти прокуратура 14 адад, адлия 5 адад ва шахсони воқеӣ 7 адад кам шудаанд.

Соли 2020 роҳбарият ва қормандони Дастгоҳи марказии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 407 адад (с.2019 - 398 адад) мууроҷиатҳои шиғоҳиро қабул ва баррасӣ намуданд, ки 62,5% мууроҷиатҳои воридгардидаро ташкил медиҳанд.

Тибқи таснифот мууроҷиатҳои шиғоҳии бақайдгирифташуда ба ҳуқуқу озодиҳои зерини инсон ва шаҳрванд тааллуқ доранд:

а) ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ (60):

- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 22 адад ё 10% (с.2019 - 35 адад);
- ҳуқуқ ба мурочиат – 17 адад ё 7,8% (с.2019 - 21 адад);
- ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда – 6 адад ё 2,7% (с.2019 - 6 адад);
- ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ – 5 адад ё 2,3% (с.2019 - 15 адад);
- ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озод будан аз шиканча ва аз тамоми шаклҳои зӯроварӣ – 4 адад ё 1,8% (с.2019 - 11 адад);
- ҳуқуқ ба шаҳрвандӣ – 3 адад ё 1,3% (с.2019 - 2 адад);
- ҳуқуқ ба ҳимоя – 2 адад ё 0,9% ;
- ҳуқуқ ба интиҳоби озоди маҳали зист – 1 адад ё 0,4%;

б) ҳуқуқҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ (133):

- ҳуқуқ ба манзил – 44 адад ё 20,3% (с.2019 - 39 адад);
- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 19 адад ё 8,7% (с.2019 - 29 адад);
- ҳуқуқ ба моликият – 16 адад ё 7,4% (с.2019 – 24 адад);
- ҳуқуқ ба сатҳи кофӣи зиндагӣ, дар оила тарбия гирифтани – 12 адад ё 5,5% (с.2019 - 19 адад);
- ҳуқуқ ба муошират ва робитаҳои ҳешутаборӣ – 12 адад ё 5,5%;
- ҳуқуқ ба таҳсил – 10 адад ё 4,6% (с.2019 - 12 адад);
- ҳуқуқ ба ташкил ва ҳифзи оила – 7 адад ё 3,2%;
- ҳуқуқ ба меҳнат – 6 адад ё 2,7% (с.2019 - 8 адад);
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 2 адад ё 0,9% (с.2019 - 11 адад);

- ҳуқуқ ба замин – 2 адад ё 0,9%;
- ҳуқуқи ба дастгирии соҳибкорӣ – 2 адад ё 0,9% (с.2019 - 1 адад);
- ҳуқуқи кӯдакони бо қонун дар муҳолифатбуда – 1 адад ё 0,4%;

в) дигар масъалаҳо – 35 адад ё 15,5% (с.2019 - 63 адад).

Дар муроҷиатҳои шифоҳӣ ба мақомот воридшуда шаҳрвандон нисбати қарор ё амали (беамалии) субъектони зерин шикоят кардаанд:

- мақомоти судӣ – 54 адад ё 25% (с.2019 - 38 адад);
- Вазорати корҳои дохилӣ – 7 адад ё 3,2% (с.2019 - 18 адад);
- Прокуратураи генералӣ – 2 адад ё 0,9% (с.2019 - 7 адад);
- Вазорати адлия (СРИҶҶ) – 2 адад ё 0,9%;
- Вазорати маориф ва илм – 1 адад ё 0,4% (с.2019 - 1 адад);
- Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия – 1 адад ё 0,4%;
- Хадамоти иҷро – 1 адад ё 0,4% (с.2019 - 5 адад);
- шахси воқеӣ – 32 адад ё 14,8% (с.2019 - 30 адад);
- шахси ҳуқуқӣ – 22 адад ё 10% (с.2019 - 15 адад);
- дигар масъалаҳо – 95 адад ё 43% (с.2019 - 173 адад).

Таҳлили муроҷиатҳои шифоҳӣ нишон медиҳад, ки шаҳрвандон бештар нисбат ба мақомоти судӣ, шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ шикоят кардаанд.

Аз ҷумла, дар рӯзҳои қабули шаҳрвандон аз ҷониби роҳбарият 102 муроҷиат (с.2019 - 85 адад) ба қайд гирифта

шудааст, ки ба ҳуқуку озодиҳои зерини инсон ва шаҳрванд тааллуқ доранд:

- ҳуқуқ ба робитаи бевосита ва озодии рафтуомад бо волидайн - 20 адад;
- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ - 17 адад;
- ҳуқуқ ба манзил - 10 адад;
- ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканча - 8 адад;
- ҳуқуқ ба ташкил ва ҳифзи оила - 8 адад;
- ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда - 6 адад;
- ҳуқуқ ба саломатӣ - 6 адад;
- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ - 5 адад;
- ҳуқуқ ба фаъолияти озоди иқтисодӣ ва соҳибкорӣ - 2 адад;
- ҳуқуқ ба таҳсил - 2 адад;
- ҳуқуқ ба фардиат - 1 адад;
- ба дигар масъалаҳо - 17 адад.

Соли 2020 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва муовини ӯ ба шаҳрҳои Бохтар, Кӯлоб, Конибодом, Бӯстон ва ноҳияҳои Сангвор ва ноҳияҳои Восеъ, Балҷувон, Панҷ, Дӯстӣ ва Ҷ.Балхӣ сафари корӣ анҷом дода, зимни қабули сайёр муроҷиатҳои 77 нафар шаҳрвандонро оид ба масъалаҳои гуногун баррасӣ намуданд.

Соли 2020 аз ҷониби намояндагӣҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1295 адад (с.2019 - 2549 адад) муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба қайд гирифта шудааст, ки аз онҳо муроҷиатҳои хаттӣ 192 адад

(с.2019 – 285 адад) ва мурочиатҳои шифоӣ 1103 ададро (с.2019 - 2264 адад) ташкил медиҳанд.

Тибқи таснифот мурочиатҳои хаттиё, ки аз тарафи намоёндагӣҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон баррасӣ шудаанд, ба ҳуқуқу озодиҳои зерини инсон ва шаҳрванд тааллуқ доранд:

- ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ – 22 адад ё 11,4% (с.2019 - 52);
- ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ – 21 адад ё 11% (с.2019 - 26);
- ҳуқуқ ба меҳнат – 20 адад ё 10,4% (с.2019 - 23);
- ҳуқуқ ба замин – 19 адад ё 10% (с.2019 - 27);
- ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ – 18 адад ё 9,3% (с.2019 - 20);
- ҳуқуқ ба мерос – 17 адад ё 8,8% (с.2019 - 12);
- ҳуқуқи маъҷубон – 14 адад ё 7,2% (с.2019 - 19);
- ҳуқуқ ба моликият – 16 адад ё 8,3% (с.2019 - 12);
- ҳуқуқ ба алимент – 12 адад ё 6,2 % (с.2019 - 38);
- ҳуқуқ ба манзил – 11 адад ё 5,7% (с.2019 - 30);
- ҳуқуқ ба саломатӣ – 10 адад ё 5,2% (с.2019 - 15);
- ҳуқуқ ба шаҳрвандӣ – 6 адад ё 3% (с.2019 - 6);
- дигар ҳуқуқҳо – 6 адад ё 3% (с.2019 - 37).

Дар асоси мурочиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар 12 (с.2019 – 8) муҳофизаҳои судӣ иштирок намуданд.

Ҳамаи аризаву шикоятҳои шахрвандон дар Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо риояи муҳлатҳои муқарраршудаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ» ва тибқи талаботи Дастурамали тартиби баррасии муроҷиатҳои шахрвандон баррасӣ шудаанд.

1.3. Такмили қонунгузорӣ ва санҷиши вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон

Такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқу озодиҳои инсон ва шаҳрванд, санҷишу мониторинги вазъи риояи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида ва пешниҳоди хулосаҳо ба лоиҳаҳои пешниҳодшуда аз вазифаҳои асосии мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба шумор меравад. Соли 2020 бо мақсади мусоидат намудан дар такмили қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар соҳаи ҳуқуқи инсон лоиҳаи 42 санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ (с.2019 - 26 адад) мавриди омӯзиш қарор дода шуда, хулосаҳо пешниҳод гардиданд. (Нигаред ба диаграмма)

Аз ҷумла, ба лоиҳаҳои қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи муқовимат бо терроризм”, “Дар бораи муҳоҷират”, “Дар бораи сиёсати давлатии гендерӣ”, “Оид ба ворид намудани тағйирот ба Кодекси андози Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи нафақаҳои суғуртавӣ ва давлатӣ”, “Оид ба ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи суғуртаи ҳатмии нафақавии касбӣ”, лоиҳаҳои “Тартиби ворид намудан ва муҳлати нигоҳдошт дар Қабулгоҳ-тахвилгоҳи ноболиғони Хадамоти пешгирии ҳуқуқвайронкунӣ дар байни ноболиғон ва ҷавонони Вазорати корҳои дохилӣ”, “Барномаи тавонбахшӣ ва ҳамгироии иҷтимоии ноболиғони содирнамудаи ҳуқуқвайронкунӣ, ки дар муассисаҳои маҳрум сохтан аз озодӣ ва маҳдуд кардан аз озодӣ адои ҷазо намудаанд барои солҳои 2020-2024”, “Барномаи миллии пешгирии ҳуқуқвайронкунии ноболиғон барои солҳои 2020-2024” хулосаҳо пешниҳод карда шуданд.

Лоиҳаҳо аз мақомоти зерин ворид гардидаанд:

- Суди Олӣ – 4 (лоиҳаи Қонун)
- Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 2 (лоиҳаи Стратегия);
- Вазорати адлия – 8 (7 лоиҳаи Қонун, 1 лоиҳаи Барнома);
- Вазорати корҳои дохилӣ – 3 (лоиҳаи қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон);
- Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли – 3 (2 лоиҳаи Қонун, 1 лоиҳаи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон);
- Вазорати рушди иқтисод ва савдо – 3 (2 лоиҳаи Қонун, 1 лоиҳаи дигар санад);

- Вазорати маориф ва илм – 2 (1 лоиҳаи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, 1 лоиҳаи дигар санад);
- Агентии назорати давлатии молиявӣ ва мубориза бо коррупсия – 2 (лоиҳаи Стратегия);
- Кумитаи дин, танзими анъана ва ҷашну маросим – 2 (лоиҳаи Консепсия);
- Кумитаи кор бо занон ва оила – 3 (лоиҳаи Барнома);
- Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақа – 7 (лоиҳаи Қонун).
- Шӯрои ҷамъиятии Ҷумҳурии Тоҷикистон – 3 (лоҳаи Қонун).

Чун ташҳиси қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи озодиҳои инсон вазифаи асосии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба шумор меравад, мувофиқи мақсад аст, ки лоиҳаи санадҳои меъёрӣ ва ҳуқуқӣ, ки бевосита ба ҳуқуқҳои инсон равона гардидаанд, барои пешниҳод хулоса хатман ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон равона карда шаванд. Чунки, аксар вақт аз тамоми самтҳои фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бармеояд, ки натиҷаи бисёре аз санҷишу мониторингҳо ва боздидҳо зарурияти ворид намудани тағйиру иловаҳоро ба қонунгузории ҷорӣ тақозо менамояд.

Ҳамчунин роҳбарият ва кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар 41 ҷаласаҳои (с.2019 – 17) гурӯҳҳои корӣ оид ба таҳияи лоиҳаҳои қонунҳо ва дигар

санадҳо вобаста ба ҳуқуқу озодиҳои алоҳидаи инсон иштирок намуданд.

Фаъолияти гурӯҳҳои кории байниидоравӣ оид ба мутобиқсозии фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба Принципҳои Париж, мониторинги муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида, Комиссияи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба ҳуқуқи кӯдак, Шӯрои ҳамоҳангсозии байниидоравӣ оид ба татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020 ва Кумитаи роҳбарикунандаи лоиҳаи шарикии Созмони Милали Муттаҳид барои пешбурди ҳуқуқҳои шахсони дорои маъҷубӣ самаранок буданд.

Соли 2020 оид ба фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва паҳлуҳои гуногуни ҳуқуқҳои инсон 148 (с.2019 – 140) маълумотнома ва ахбору гузоришҳо ба мақомоту идораҳои зерин пешниҳод карда шудаанд:

- Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон – 103;
- Агентии хизмати давлатӣ – 14;
- Вазорати корҳои хориҷӣ – 7;
- Прокуратураи генералӣ – 4;
- Вазорати адлия – 4;
- Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли – 4;
- Кумитаи кор бо занон ва оила – 4;
- Кумитаи дин, танзими анъана ва ҷашну маросим – 2;

- Вазорати рушди иқтисод ва савдо – 2;
- Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли – 1;
- Комиссияи марказии интиҳобот ва райъпурсӣ – 1;
- Вазорати молия – 1;
- Шурои миллии муқовимат бо коррупсия – 1.

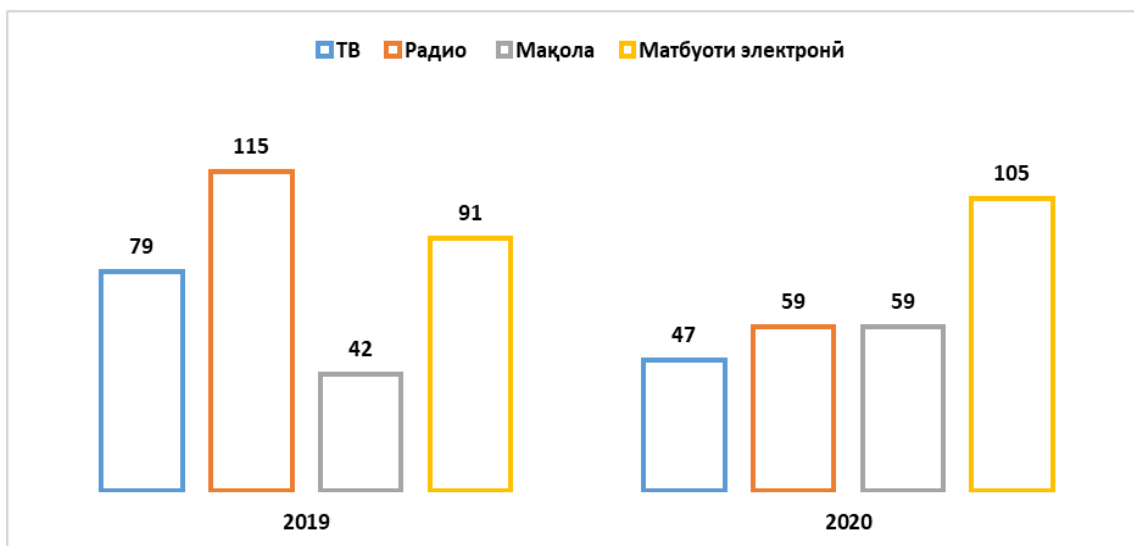
Тибқи Барномаи амали мақомот, нақшаи кори Гурӯҳи мониторингӣ, дар асоси муроҷиатҳои шахсони воқеию ҳуқуқӣ ва бо супориши Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон соли 2020 дар муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ, тавқифгоҳҳои тафтишотӣ, тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатӣ, қисмҳои ҳарбӣ, муассисаҳои будубоши маъҷубон ва пиронсолон, мактаб-интернатҳо, мактаб-парастигаргоҳҳо, муассисаҳои томактабӣ ва таҳсилоти миёнаи умумӣ 40 санҷиш, 12 мониторинг ва 11 боздид гузаронида шуданд.

Аз натиҷаи санҷишу мониторингҳо ҷиҳати бартараф намудани камбудии ҷойдошта ба роҳбарони мақмоту идораҳои дахлдор гузоришу тавсияҳо пешниҳод карда шуданд.

1.4. Баланд бардоштани маърифати аҳоли дар самти ҳуқуқи инсон

Ҷиҳати баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз воситаҳои гуногуни иттилоотӣ маърифатӣ, аз қабili воҳӯрию мулоқотҳо, конфронсу семинарҳо ва мизҳои мудаваар, инчунин баромадҳо дар телевизион ва радио, наشري мақолаҳо дар матбуоти даврӣ ва чопи маводҳо васеъ истифода мебарад.

Дар ин раванд соли 2020 аз ҷониби кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 47 баромади телевизионӣ, 59 баромади радиои, 59 мақола дар матбуоти даврӣ ва 57 мавод дар матбуоти электронӣ дар воситаҳои ахбори омма таъмин карда шудааст (нигаред ба диаграмма).

Санаҳои 30 январ ва 16 июли соли 2020 бо иштироки доираи васеи намояндагони васоити ахбори омма нишасти матбуотии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон баргузор

гардида, муҳтавои он дар телевизион, радио, матбуоти даврӣ ва интернет пахш гардид.

Ҳамчунин дар ин давра маърузаҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои соли 2019 таҳия ва ба мақомоти давлатии дахлдор ирсол гардида, бо мақсади таъмин намудани дастрасии бештари аҳоли ба фаъолияти мақомот дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд бо теъдоди 600 нусха нашр карда шуданд.

Дар соли 2020 бо ибтикори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 34 (с.2019 - 47) чорабиниҳои иттилоотӣ гузаронида шуда, кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар 45 (с.2019 - 65) семинару конференсияҳо ва мизҳои мудаввар оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқ ва озодиҳои инсон иштирок ва маъруза намуданд.

Моҳи сентябри соли 2020 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон озмуни беҳтарин кироати шеър дар мавзӯҳои “Тоҷикистон”, “Истиқлолият”, “Ватан” ва “Модар” баргузор ва натиҷагирӣ гардид, ки дар он ҳайати кормандони Дастгоҳи марказии мақомот фаъолона иштирок намуданд.

Озмуни мазкур бо мақсади баланд бардоштани завқи шеърдонӣ, шеърхонӣ, тақвияти нерӯи зехнӣ, арҷ гузоштан ба арзишҳои миллию фарҳангӣ, инкишофи қобилияти эҷодӣ, таҳкими эҳсоси худогоҳию худшиносӣ пешбинӣ гардида буд.

Натиҷаҳои озмун бо иштироки роҳбарияти мақомот ва ҷалби мутахассиси соҳа – дотсенти факултаи филологияи

Донишгоҳи миллии Тоҷикистон, номзади илмҳои филология Қ.Нурқоев ҷамъбаст гардид. Зимни ҷамъбаст кормандони мақомот - ғолибони зинаи якум, дуум ва сеум бо диплом ва тухфаҳои пулӣ сазовор гардиданд.

Доварон озмунро натиҷагирӣ намуда, ба омодагӣ ва иштироки кормандони мақомот баҳои баланд доданд. Ҳамчунин дар анҷоми ҷорабинӣ ба ғолибони озмун аз ҷониби ҳайати доварон “Ифтихорнома” ва тухфаҳои пулӣ тақдим карда шуд.

Номгӯи маводи иттилоотӣ, ки соли 2020 нашр карда шуданд

р/т	Номи мавод	Теъдод	Сол
1.	“Ахбори Ваколатдор” №4 (32)	200 нусха	2019
2.	“Ахбори Ваколатдор” №1 (33)	200 нусха	2020
3.	“Ахбори Ваколатдор” №2 (34)	200 нусха	2020
4.	“Ахбори Ваколатдор” №3 (35)	200 нусха	2020
5.	Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои соли 2019	300 нусха	2020
6.	Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак барои соли 2019	300 нусха	2020
7.	Буклет оид ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон	50 нусха	2020

1.5. Натиҷаҳои амалисозии Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020

Яке аз санадҳои бонуфузи байналмилалӣ, ки ҳар панҷсола аз ҷониби Созмони Милали Муттаҳид қабул карда мешавад, Барномаи умумиҷаҳонии таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон мебошад. Дар асоси марҳилаи дуюми (барои солҳои 2010-2014) Барномаи умумиҷаҳонии мазкур Ҷумҳурии Тоҷикистон Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020-ро қабул намуд, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 3 декабри соли 2012, №678 тасдиқ шудааст.

Барномаи мазкур фарогири масъалаҳои таълими соҳаи ҳуқуқи инсон дар низоми маориф, курсҳои омӯзишӣ ва бозомӯзии муаллимон, судяҳо, хизматчиёни шаҳрвандӣ, кормандони мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва хизматчиёни ҳарбӣ мебошад.

Ҷиҳати амалисозии Барнома аз ҳисоби намояндагони мақомоти дахлдор дар назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон Шӯрои ҳамоҳангсозии байниидоравӣ оид ба татбиқи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон таъсис дода шуда, марҳила ба марҳила нақшаҳои чорабинӣҳо оид ба иҷрои Барнома таҳия ва тасдиқ гардиданд.

Аз ҷониби гурӯҳҳои кории Шӯрои ҳамоҳангсозии байниидоравӣ 17 барномаҳои соҳавӣ оид ба таълими ҳуқуқи инсон таҳия ва тасдиқ гардида, дар вазорату идораҳои дахлдор мавриди татбиқ қарор дода шуданд.

Бо мақсади мусоидат ба вазорату идораҳои дахлдор чиҳати амалисозии барномаҳои соҳавии тасдиқшуда солҳои 2017-2018 дар заминаи “Мактаби ҳуқуқи инсон” 15 нафар тренерон омода ва соҳиби сертификати “Тренер дар соҳаи ҳуқуқи инсон” гаштанд.

Аз ҷониби тренерони омодашуда дар Донишкадаи ҷумҳуриявии тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маорифи Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон ва филиалҳои он дар шаҳрҳои Бохтар, Кӯлоб, Хуҷанд ва дар ноҳияҳои Рашт, Тоҷикобод, Лахш, Ҳамадонӣ ва Фархор барои омӯзгорони фанни ҳуқуқи инсон муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ семинарҳои омӯзишӣ гузаронида шуданд. Ҳамзамон, чунин семинарҳо дар Маркази таълимии судяҳои Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Донишкадаи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардиданд.

Таҷрибаи оморасозии тренерон дар соҳаи ҳуқуқи инсон дар солҳои 2019-2020 идома дода шуда, бо мақсади тақвият додани донишҳои касбии кормандони масъули вазорату идораҳо ва мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ 34 нафар ба даври дуюми таҳсил дар “Мактаби ҳуқуқи инсон” фаро гирифта шуданд.

Дар доираи амалисозии Барнома даҳҳо адад адабиёти соҳаи ҳуқуқи инсон таҳия, тарҷума, омода ва бо теъдоди ҳазорҳо нусха нашр шуданд, ки дар пешбурди ҳуқуқу озодиҳои инсон, инчунин баланд бардоштани маърифати

ҳуқуқии аҳоли дар ҷумҳури мусоидат менамоянд. Аз ҷумла, “Маҷмӯи санадҳои асосии байналмилалӣ ва милли оид ба ҳуқуқи инсон” (1300 нусха), “Роҳнамо аз фанни ҳуқуқи инсон барои хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ” (250 нусха), “Роҳнамо аз фанни ҳуқуқи инсон барои ихтисосҳои ғайриҳуқуқшиносӣ” (250 нусха), “Лоихаи барномаҳои таълимӣ дар соҳаи ҳуқуқи инсон” (50 нусха), буклетҳои “Намояндагӣҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон”, “Қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон”, “Ҳуқуқ ба муроҷиат”, “Низоми сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Ҳуқуқҳои ҳудро муҳофизат намо” ва “Дар бораи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон” (7000 нусха), маърузаҳои солони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва Ваколатдор оид ба ҳуқуқи кӯдак (ҳамсола 600 нусхагӣ), “Ахбори Ваколатдор” (ҳамасола 360 нусхагӣ) ва овезаи “Ҳуқуқи кӯдак ба ҳифзи саломатӣ” (500 нусха) таҳия, нашр ва дастрас карда шуданд.

Ҷиҳати иҷрои Барномаи мазкур вобаста ба баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон дар муассисаҳои давлатии телевизионӣ пахши мунтазами барномаҳои “Инсон ва ҳуқуқ”, “Маърифати ҳуқуқӣ”, “Минбари ҳуқуқ”, “Тоҷикистон ва ҷаҳон”, “Мурофиа”, “Қонун”, “Ҳуқуқи Шумо”, “Прокуратура”, “Додгоҳ” ва дар муассисаҳои давлатии радио барномаҳои “Ҳуқуқи ман”, “Посуhi ҳуқуқшинос”, “Фурсати баён”, “Набзи сиёсат”, “Маърифати шаҳрвандӣ”, “Ҳамсадо”, “Тафсири рӯз”,

“Ҳукуқи Шумо”, “Ҳадиси зан”, “Меҳвар”, “Оила” ва “Муошират” ба роҳ монда шуданд.

Дар доираи барномаҳои мақсадноки соҳавӣ дар Агентии хизмати давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон омӯзиши фанни ҳукуқи инсон дар курсҳои азнавтайёркунӣ, тақмили ихтисос, таҷрибаомӯзии хизматчиёни давлатӣ ва магистратура ба роҳ монда шудааст. Дар давоми татбиқи Барнома аз ҷониби Агентии хизмати давлатӣ дар якҷоягӣ бо Академияи идоракунии давлатӣ ва мақомоти давлатӣ 249 курси азнавтайёркунӣ, тақмили ихтисос ва таҷрибаомӯзӣ бо фарогирии 10 810 (аз ҷумла 3 198 нафар занон) нафар хизматчиёни давлатӣ гузаронида шуд.

Ҳамчунин аз маълумотҳои пешниҳодшуда бармеояд, ки амалисозии барномаҳои соҳавии таълим дар соҳаи ҳукуқи инсон дар Академияи ВКД, Донишкадаи ҳарбии Вазорати мудофия, Мактаби олии Кумитаи давлатии амнияти миллӣ, Донишкадаи тақмили ихтисоси Вазорати адлия, Донишкадаи тақмили ихтисоси Прокуратураи генералӣ, Донишкадаи ҷумҳуриявӣ тақмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маорифи назди Вазорати маориф ва илм, Маркази таълимии судяҳои Суди Олӣ дар сатҳи дахлдор ба роҳ монда шудааст.

Дар ин раванд баҳри дастрасии бештари аҳоли ба иттилоот дар самти ҳукуқи инсон, хусусан амалигардонии Барномаи таълим дар соҳаи ҳукуқи инсон барои солҳои 2013-2020 дар Сомонаи расмӣ Ваколатдор оид ба ҳукуқи инсон www.ombudsman.tj саҳифаи алоҳидаи “Таълим дар соҳаи

хуқуқи инсон” кушода шуда, маълумотҳои зарурӣ ҷой дода шудааст.

Мутаассифона дар соли 2020 бинобар паҳншавии бемории сироятии COVID-19 амалӣ гардонидани чанде аз бандҳои Барнома ғайриимкон гардида дар мувофиқа бо шарикони рушд иҷроии онҳо ба соли 2021 гузаронида шуд. Аз ҷумла, таҳияи китобҳои дарсӣ аз ҷанми “Хуқуқи инсон” ва Луғатномаи истилоҳоти соҳаи хуқуқи инсон бо забонҳои тоҷикӣ-русӣ-англисӣ пешбинӣ шудааст.

Баҳодиҳии натиҷаҳои амалисозии Барнома марҳила ба марҳила аз ҷониби коршиноси мустақили миллӣ таҳлил ва арзёбӣ гардида, баҳодиҳии ниҳой дар семоҳаи якуми соли 2021 ба нақша гирифта шудааст.

Амалисозии Барномаи таълим дар соҳаи хуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020, ки дар миқёси давлатҳои Осиёи Марказӣ ягона мебошад, мавқеи Тоҷикистонро ҳамчун давлати ҳуқуқбунёд боз ҳам қавитар намуд. Дар ин раванд мақомоти Ваколатдор оид ба хуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва дигар мақомоти марбутаи давлатӣ низ дар самти таълим дар соҳаи хуқуқи инсон таҷрибаи кофӣ ба даст оварданд.

Ҳамзамон, мусаллам аст, ки татбиқи амалии ҷунин барномаҳо дар сатҳи ҷумҳурӣ барои расидан ба Ҳадафи 4-уми Ҳадафҳои Рушди Устувор мусоидат менамояд.

Бо мақсади рушди минбаъдаи ҳуқуқу озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– таъмин намудани иҷрои бандҳои боқимондаи Барномаи таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2013-2020, ки бинобар паҳншавии бемории сироятии COVID-19 иҷро нашуданд;

– дар вазорату идораҳои дахлдор идома додани амалисозии барномаҳои соҳавии таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон;

– таҳия ва ба Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудани лоиҳаи Барномаи нави таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон барои солҳои 2022-2026.

II. ВАЪИ РИОЯИ ҲУҚУҚУ ОЗОДИҲОИ ИНСОН ДАР ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН

2.1. Ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф

Масъалаҳои ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф (минбаъд - озодӣ аз шиканча ва муносибатҳои ғайриқонунӣ) дар санадҳои ҳуқуқии соҳавии байналмилалӣ ба танзим дароварда шудаанд. Ҷумҳурии Тоҷикистон аксарияти санадҳои соҳаи мазкурро ба тасвиб расонида, маъни шиканча ва ҷавобгарӣ барои онро дар қонунгузориҳои миллии пешбинӣ намудааст.

Тибқи муқаррароти Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳеҷ кас шиканча, ҷазо ва муносибати ғайриинсонӣ раво дида намешавад (моддаи 18). Бо мақсади дар амал татбиқ гаштани ин муқаррароти конститутсионӣ дар ҷумҳурӣ заминаҳои ҳуқуқӣ муҳайё гардида, амалияи ҳуқуқтатбиқкунӣ такмил дода мешавад.

Кумитаи зидди шиканча аз натиҷаи баррасии Гузориши сеюми даври Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ тибқи Конвенсияи зидди шиканча ба Тоҷикистон оид ба татбиқ накардани авф нисбати шахсони содирнамудаи ҷинояти шиканча, пурзӯр намудани ҷазо барои шиканча, мавриди баррасӣ қарор додани масъалаи ҳамроҳшавии Тоҷикистон ба Протоколи

иловагии Конвенсияи зидди шиканча, таъсис додани механизми алоҳидаи самараноки тафтиши ҷиноятӣ ва таъқиби судӣ ва дигарҳо тавсияҳо пешниҳод намуд.

Масъалаи имконияти аз ҷониби Ҷумҳурии Тоҷикистон ба тасвиб расонидани Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканча мавриди омӯзиш қарор дорад.

Соли 2020 ҷиҳати пешгирии шиканча ва татбиқи тавсияи Кумитаи зидди шиканчаи Созмони Милали Муттаҳид аз натиҷаи баррасии Гузориши сеюми Тоҷикистон оид ба иҷрои Конвенсияи зидди шиканча ба Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон ба моддаи 143¹ тағйиру иловаҳо ворид карда шуданд. Тибқи тағйиру иловаҳои воридшуда ҷазои ҷарима хориҷ карда шуда, ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ пурзӯр карда шуд.

Дар самти пешгирии шиканча фаъолияти иттилоотию маърифатии мақомоти давлатӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва васоити ахбори омма тақвият ёфта, натиҷаҳои мусбӣ ба бор оварданд. Аз ҷумла, шумораи шикоятҳо ва ҳолатҳои тасдиқшудаи истифодаи шиканча сол аз сол кам шуда истодаанд. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералӣ вобаста ба эҳтимолияти шиканча ва дигар муносибати бераҳмона соли 2017 21 адад, соли 2018 48 адад, соли 2019 10 адад ва соли 2020 10 адад муроҷиатҳо ворид шудаанд.

Аз натиҷаи баррасии муроҷиатҳои дар соли 2020 воридгардида танҳо 1 (соли 2019 низ 1) ҳолат тасдиқ шуда, бо моддаи 143¹ қисми 2 банди “б” нисбати ду нафар шахси

мансабдор парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуда, барои моҳиятан баррасӣ намудан ба суд фиристода шудааст.

Аз рӯи маълумоти Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 аз ҷониби судҳои ҷумҳурӣ вобаста ба шиканча 1 парванда нисбати 3 нафар (соли 2019 2 парванда нисбати 4 нафар) баррасӣ шуда, парвандаи мазкур ба тафтиши иловагӣ баргардонида шудааст.

Соли 2020 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча ва дигар муносибатҳои ғайриқонунӣ 17 (с.2019 - 18) муроҷиат ворид гардидааст. Аз онҳо 5 адад оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча ва 2 адад оид ба эҳтимолияти истифодаи муносибатҳои ғайриқонунӣ ва 10 адад ба зӯроварӣ нисбати кӯдакон дахл доранд.

Муроҷиаткунандагон Н.О., У.А., Ш.А., Б.М. ва К.Ш. оид ба зимни дастгиркунӣ ва таҳқиқи парванда мавриди шиканча қарор гирифтанашон, инчунин андешида нашудани чораҳои дахлдор оид ба дастгир ва ба ҷавобгарӣ кашидани шахсони гунаҳгор шикоят намудаанд. Шикоятҳои мазкур тибқи тобеият таҳти назорати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба Прокуратураи генералӣ фиристода шуда, тибқи маълумоти Прокуратураи генералӣ вачҳҳои дар муроҷиатҳои баёншуда тасдиқи худро наёфтанд.

Ҳамчунин шахрвандон У.А. ва М.К. оид ба эҳтимолияти муносибати бераҳмона ва таҳқиркунандаи шаъну шарафашон муроҷиат намуданд. Масалан, муроҷиати шахрванд У.А. дар

хусуси аз ҷониби кормандони минтақавии минтақаи маъмурии милитсияи №3 Шуъбаи Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияи И.Сомонии шаҳри Душанбе мавриди муомила бераҳмона, ғайриинсонӣ ва таҳқиркунандаи шаъну шараф қарор гирифтани таҳти назорати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ба Прокуратураи генералии Ҷумҳурии Тоҷикистон ирсол карда шуд. Тибқи иттилои мақомоти мазкур аз натиҷаи санҷиши гузаронидашуда нисбати сардори минтақавии минтақаи маъмурии милитсияи №3 Шуъбаи Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияи И.Сомонии шаҳри Душанбе ва нозирони минтақавии мазкур истехсолот дар бораи ба ҷавобгариҳои интизомӣ кашидан оғоз гардида, барои иҷро ба Раёсати Вазорати корҳои дохилӣ дар шаҳри Душанбе ирсол карда шуд. Ваҷҳҳои дар муроҷиати шаҳрванд М.К. овардашуда тибқи маълумоти Прокуратураи генералӣ тасдиқи худро наёфтанд.

Боздид, санҷиш ва мониторингҳои мунтазам аз ҷойҳои ҳабси пешакӣ ва иҷрои ҷазои ҷиноятӣ яке аз чораҳои самараноки пешгирии шиканча мебошанд. Бо мақсади амалӣ намудани ин самти фаъолият дар назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон Гурӯҳи мониторингӣ амал мекунад.

Зеркумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба пешгирии шиканча, ба давлатҳои аъзо пешниҳод намудааст, ки «механизмҳои пешгирикунандаи миллӣ бояд мандати худро оид ба боздидҳо дар давраи пандемияи COVID-19 низ идома дода, ҳангоми иҷрои ин амалҳо маҳдудиятҳои

муқарраршудаи қонунии фосилаи иҷтимоиро ба инобат гиранд».

Бо дарназардошти ин соли 2020 новобаста аз андешидани чораҳои маҳдудкунанда бо мақсади пешгирӣ аз паҳншавии бемории сироятии COVID-19 аз ҷониби Гурӯҳи мониторингӣ дар тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатии шӯъбаҳои Вазорати корҳои дохилии дар ноҳияҳои Балҷувон, Шугнон, Тоҷикобод, муассисаҳои ислоҳии ЯС 3/2, ЯС 3/5, ЯС 3/8, Тавқифгоҳи тафтишотии ЯТ 9/3-и Сарраёсати иҷроӣ қазои ҷиноятии Вазорати адлия 7 мониторинг (с.2019 - 12) гузаронида шуд.

Мониторингҳо нишон доданд, ки вазъи нигоҳдорӣ дар муассисаҳои мазкур дар умум қаноатбахш аст. Ҳарчанд баъзе камбудӣҳо ба назар мерасанд. Масалан, дар тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатии шӯъбаҳои Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияҳои Балҷувон, Шугнон ва Тоҷикобод камбудӣҳо аз қабилӣ набудани дафтари алоҳидаи муроҷиатҳои шахсонӣ воқеӣ ва ҳуқуқӣ, речаи рӯз, қуттӣ барои муроҷиатҳо, камераи мушоҳидавӣ дар ҷойи сайру гашти дастгиршудагон, овезаҳо дар бораи ҳуқуқ ва ухдадорӣҳои дастгиршудагон ҷой доранд. Камбудӣҳои дигари тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатӣ нарасидани кормандони соҳаи тиб ё пешбинӣ нашудани ин басти корӣ дар ҷадвали штатҳо, набудани ошхонаи алоҳида ва ҷудо нашудани маблағ барои хӯрокаи мебошад.

Дар Тавқифгоҳи нигоҳдошти муваққатии Шӯъбаи Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияи Тоҷикобод аз суҳбат бо

кормандон маълум гардид, ки баъзе дастгиршудагон зиёда аз 72 соат нигоҳ дошта шуда, дар вақти сармо хучраҳои ҷои хоби дастгиршудагон гарм карда намешаванд.

Зимни мониторинги тавқиғҳои тафтишотии ЯТ 9/3 мавҷуд набудани қуттӣ барои мурочиатҳо ва ба талабот ҷавобгӯ набудани ҷойи сайру гашт, дар муассисаҳои ислоҳии ЯС 3/8 ҳолӣ будани воҳидҳои корӣ, набудани қуттӣ барои мурочиатҳо, ба таъмир ниёз доштани хонаи модару кӯдак, дар ЯС 3/2 аз меъёр зиёд нигоҳ дошта шудани маҳкумшудагон ва ҳолӣ будани воҳидҳои корӣ ва дар ЯС 3/5 мавҷуд набудани лавҳаи ҳуқуқҳои маҳкумшудагон, дорукуттӣ, таъмирталаб будани ҳаммом, нокифоя будани сатҳи ба кор таъмин шудани маҳкумшудагон ошкор гардиданд.

Аз натиҷаи мониторингҳо ҷиҳати бартараф намудани камбудҳои ҷойдошта ба роҳбарони мақомоту идораҳои дахлдор гузоришу тавсияҳо пешниҳод карда шуданд.

Соли 2020 бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон дар самти озодӣ аз шиканча ва дигар намудҳои муносибати ғайриқонунӣ аз воситаҳои гуногун, аз қабили баромад дар васоити ахбори омма ва нашри мақола васеъ истифода карда шуданд. Аз ҷумла, дар Радиои Тоҷикистон дар мавзӯи «Вазъи ҳуқуқи инсон» баромад ва дар сомонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар мавзӯи «Ҳифзи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида» ва «Дар бораи шиканча чиро бояд донист?» мақолаҳо ҷой карда шуданд, ки дар онҳо масъалаҳои ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча

ва дигар намудҳои муносибати ғайриқонунӣ инъикос гардиданд.

Бо мақсади беҳтар намудани амалияи ҳуқуктаъбиқкунӣ дар самти ҳуқуқ ба озодӣ аз шиканча тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– ба тасвиб расонидани Протоколи иловагӣ ба Конвенсияи зидди шиканча ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф ва таъсис додани механизми миллии пешгирии шиканча;

– таъмини тафтишоти саривақтӣ, ҳаматарафа ва бегарозонаи тамоми мурочиатҳо оид ба эҳтимолияти истифодаи шиканча ва дигар намудҳои муносибатҳои бераҳмона;

– баланд бардоштани сатҳи огоҳони аҳоли оид ба масъалаҳои озодӣ аз шиканча ва дигар муносибатҳои бераҳмона;

– мутобиқ намудани шароити нигоҳдорӣ дар ҷойҳои пӯшида ва қисман пӯшида ба қоидаҳои стандартии ақали муносибат бо маҳкумшудагон;

– андешидани чораҳо оид ба тақмили механизми баргузори мониторингҳо аз ҷониби Гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва зиёд намудани имконият, захираҳои Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои гузаронидани мониторингҳои мунтазами муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида.

2.2. Ҳукуки инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои тақмили низоми иҷроии ҷазо, таъмини ҳуқуқ, озодӣ ва манфиатҳои қонунии маҳкумшудагон пайваста ҷораҳои зарурӣ андешида мешаванд.

Бо иқдоми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 дар асоси принципҳои инсондӯстона, меҳру шафқат, ғамхорӣ ба оила ва кӯдакону наврасон 378 нафар маҳкумшуда бахшида шуда, онҳо аз адои минбаъдаи ҷазо озод гардиданд.

Ҳамчунин дар ин давра 399 нафар маҳкумшудагон бо адои пурраи ҷазо, 13 нафар шартан пеш аз муҳлат, 50 нафар бо татбиқи санади авф, 12 нафар бо тағйири ҳукм ва 5 нафар бо сабаби беморӣ озод карда шуда, 2 нафар ба корҳои ислоҳӣ ва 995 ба муассисаи сукунатӣ гузаронида шудаанд.

Соли 2020 Стратегияи ислоҳоти низоми иҷроии ҷазои ҷиноятӣ барои давраи то соли 2030 қабул карда шуд, ки амалисозии он барои баланд бардоштани самаранокии идоракунии низоми иҷроии ҷазои ҷиноятӣ, беҳтар намудани шароити хизмати хайати шахсӣ ва нигоҳдории маҳкумшудагон равона шудааст.

Тибқи маълумоти Сарраёсати иҷроии ҷазои ҷиноятӣи Вазорати адлия дар тобеияти он 19 муассисаҳои низоми иҷроии ҷазои ҷиноятӣ, аз ин 6 тавқифгоҳи тафтишотӣ ва 13 муассисаҳои ислоҳӣ фаъолият менамоянд.

Дар ин давра азнавсозӣ ва таъмиру тармими муассисаҳои иҷрои ҷазои ҷиноятӣ идома дода шуданд. Аз ҷумла, соли 2020 дар муассисаҳои ислоҳии ЯС 3/4 ва ЯС 3/5 Сарраёсати иҷрои ҷазои ҷиноятӣ Вазорати адлия сеҳҳои истеҳсолии коркарди оҳан, чӯбкорӣ ва мебел, дар муассисаи ислоҳии ЯС 3/2 Сарраёсати иҷрои ҷазои ҷиноятӣ Вазорати адлия сохтмони хумдони дуҷуми заводи истеҳсоли хишт бо иқтидори 380 ҳазор дона дар як ғунҷоишаш сохта ба истифода дода шуданд.

Ҳамчунин соли 2020 дар тамоми муассисаҳои низоми иҷрои ҷазои ҷиноятӣ нуқтаҳои радиошунавонӣ, шароити ибодат барои намояндагони дину мазҳабҳо, оби гарму хунук ва барқи доимӣ таъмин карда шудааст.

Бо мақсади пешгирии паҳншавии бемории сироятии COVID-19 дар муассисаҳои иҷрои ҷазо ҷорабиниҳои зиддиэпидемикӣ гузаронида шуда, мулоқотҳои маҳкумшудагон бо хешу таборон муваққатан манъ карда шуданд.

Ҷиҳати муайян намудани бемории ВНМО соли 2020 11860 нафар маҳкумшудагон аз ташҳиси тестӣ гузаронида шуданд. Ба ҳолати 01 январи соли 2021 дар муассисаҳои иҷрои ҷазо 260 нафар гирифтори ВНМО ба қайд гирифта шудааст, ки 20 нафарашонро занон ташкил медиҳанд.

Дар тарбия, пардохти уҳдадорихои қарзӣ ва таҳкими тартибу интизом дар муассисаҳо ба фаъолияти меҳнатӣ ҷалб намудани маҳкумшудагон нақши муҳим мебозад. Тибқи маълумоти Сарраёсати иҷрои ҷазои ҷиноятӣ Вазорати адлия

соли 2020 2219 нафар маҳкумшуда ба меҳнат фаро гирифта шудаанд. Новобаста аз ин ҷалби маҳкумшудагон ба меҳнат беҳбудиро тақозо менамояд.

Ба ислоҳшавии маҳкумшудагон психологияи ҷиноятӣ таъсири манфии худро дорад. Яке аз роҳҳои пешгирии таъсири манфии он низоми “пробатсия” (низоми шартан маҳрум кардан аз озодӣ ва шартан озод кардан аз ҷазо) мебошад, ки дар давлатҳои пешрафта ташкил карда шудааст. Мутаассифона, то ҳол дар ҷумҳурии низоми мазкур таъсис дода нашудааст. Ташкил намудани низоми миллии мазкур имконият медиҳад, ки таъсири манфии психологияи ҷиноятӣ кам карда шуда, ҷазоҳои алтернативӣ, ки ба маҳрум сохтан аз озодӣ алоқаманд нестанд ва ба коҳиш додани ҷазоҳои маҳрумӣ аз озодӣ мусоидат менамоянд, бештар татбиқ карда шаванд.

Тибқи маълумоти мақомоти прокуратура дар соли 2020 дар муассисаҳои ислоҳии ҷумҳурии 2742 нафар маҳкумшудагон барои вайрон кардани қоидаҳои тартиботи дохилии муассисаҳо муҷозотонида шудаанд.

Дар ҷойҳои ҳабси пешакӣ ва иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ҳолатҳои ғавти маҳкумшудагон ба назар мерасанд, ки онҳо боиси ташвиши наздикони онҳо мегардад. Тибқи маълумоти Сарраёсати иҷрои ҷазои ҷиноятӣ Вазорати адлия дар соли 2020 дар ҷойҳои ҳабси пешакӣ ва иҷрои ҷазои ҷиноятӣ 74 (соли 2019 58) нафар шахсони дар ин ҷойҳо

нигоҳдошташаванда бинобар сабабҳои беморӣ, аз ҷумла нафар бо ташҳиси “илтиҳоби шадид шуш” вафот кардаанд.

Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон аз натиҷаи баррасии Гузориши даври сеюми Тоҷикистон оид ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ аз вазъи муассисаҳои иҷроӣ ҷазо изҳорӣ нигаронӣ карда, ба Тоҷикистон тавсия додааст, ки ҷиҳати бартараф намудани камбудҳои ҷораҳои самаранок андешад.

Мусоидат намудан ба риоя ва барқарорсозии ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон мебошад. Дар ин самт Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо вазорату идораҳои дахлдор ҳамкорӣҳои судмандро ба роҳ монда, дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида санҷишу мониторинг мегузаронад.

Соли 2020 Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон аз муассисаҳои ислоҳии ЯС 3/1, ЯС 3/4, ЯС 3/8, ЯС 3/13 Тавқифгоҳи тафтишотии ЯТ 9/1-и Сарраёсати иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ Вазорати адлия, Тавқифгоҳи нигоҳдошти муваққатии Шуъбаи Вазорати корҳои дохилӣ дар ноҳияи Балҷувон ва Муассисаи давлатии “Хона-интернат барои беморони руҳӣ” дар ноҳияи Восеъ боздид ба амал овард.

Дар рафти боздид шароити нигоҳдории шахсоне, ки дар ин муассисаҳо нигоҳ дошта мешаванд ва муносибати кормандони муассисаҳо бо онҳо, аз ҷумла ҷойи хоб, ҳуҷраҳои мулоқот, ошхона, ҷойхона ва ҷойҳои кории маҳкумшудагон

дидан намуданд. Шиносой бо шароити нигоҳдошти маҳкумшудагон нишон дод, ки дар доираи имкониятҳои мавҷуда, махсусан дар шароити паҳншавии бемории сироятии COVID-19 барои маҳкумшудагон шароитҳои хуб муҳайё шудааст.

Зимни боздид ба Муассисаи ислоҳии ЯС 3/8 ва Шуъбаи бемориҳои руҳии Беморхонаи шаҳри Норак чихати пешгирии бемории COVID-19 доруворӣ ва маводи тиббӣ (ниқоб, маҳлулҳои антисептикӣ, дастпушакҳои тиббӣ ва собун) дастрас карда шуд.

Аз натиҷаи боздидҳои муассисаҳои мазкур чихати беҳтар намудани шароити нигоҳдорӣ ба роҳбарияти муассисаҳо тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуданд.

Инчунин соли 2020 кормандони Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон фаъолияти муассисаҳои мазкурро мавриди санҷиш қарор доданд.

Санҷишҳо муайян намуданд, ки дар ин муассисаҳо баъзе камбудҳои ҷой доранд. Масалан, дар Муассисаи ислоҳии ЯС 3/7 аз меъёр зиёд нигоҳ дошта шудани маҳкумшудагон, ҳолӣ будани воҳидҳои корӣ, сатҳи пасти ба кор таъмин шудани маҳкумшудагон ва дар Муассисаи давлатии “Хона-интернат барои беморони руҳӣ”-и ноҳияи Восеъ бе шартномаи меҳнатӣ ба кор ҷалб намудан, таъмирталаб будани ҷойҳои истироҳати бошандагон, набудани камераҳои мушоҳидавӣ ва лавҳаи ҳуқуқҳои бошандагон ба назар расиданд.

Аз натиҷаи санҷишҳо ҷиҳати бартарафсозии камбудиву норасоииҳои ҷойдошта ба роҳбарони ҳамаи муассисаҳое, ки вазъи ҳуқуқи инсон дар онҳо мавриди санҷиш қарор гирифтанд ва дигар мақомоту идораҳои дахлдор тавсияҳо пешниҳод гардиданд.

Соли 2020 аз ҷониби наздикони маҳкумшудагон ва ҳуди онҳо ба Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 25 муроҷиат (соли 2019 - 18) ворид гардиданд.

Мазмуни асосии муроҷиатҳоро масъалаҳо оид ба мусоидат намудан барои ба таъин фаро гирифтани маҳкумшуда, озод намудани маҳкумшуда аз адои ҷазо бинобар вазъи саломатӣ, бахшиши ҷазо, таъин намудан ба сифати ҳимоятгар, кам кардани муҳлати адои ҷазо, воҳӯрӣ бо маҳкумшуда, гузаронидан аз муассисаи ислоҳии ФР ба муассисаи ислоҳии Ҷумҳурии Тоҷикистон, огоҳӣ ёфтан аз вазъи саломатии маҳкумшуда, пеш аз муҳлат аз адои ҷазо озод намудани маҳкумшуда, норозигӣ аз ҷазои таъиншуда ва дигарҳо ташкил мекунанд.

Аз муроҷиатҳои воридшуда 14 адад тибқи тааллуқдорӣ ба вазорату идораҳои дахлдор ирсол гардида, 4 адад дар Дастгоҳи мақомот ва 7 адади онҳо дар ҷояш санҷида шуд. Аз ҷумла бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 6 муроҷиат ба манфиати муроҷиаткунандагон мусбӣ ҳал карда шуд.

Масалан, ба шаҳрвандон Ф.С. ва Н.Ҳ. барои воҳӯрӣ намудан бо наздикони маҳкумшудаашон, шаҳрвандон Д.Б. ва

Ш.А. барои огоҳӣ ёфтан аз вазъи саломатии маҳкумшудагон ва дастрас намудани маводи доруворӣ ва шахрванд Ш.Б. барои аз муоинаи тиббӣ ва таҳлили ултрасадоӣ гузаронидани бародараш - маҳкумшуда А.Б. мусоидат карда шуд.

Бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқукии кормандони 8 муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида дар мавзӯҳои «Пешгирии терроризм ва ифротгароӣ дар байни ҷавонон», «Пешгирии шиканҷа ва дигар муносибатҳои ғайриқонунӣ» ва «Ҳуқуқҳои дастгиршудагон ва маҳкумшудагон» мизҳои мудаввар гузаронида шуданд. Дар ин чорабиниҳо зиёда аз 200 нафар кормандони муассисаҳои зикршуда иштирок намуданд.

Соли 2020 оид ба масъалаҳои ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида 2 баромад дар Радиои Тоҷикистон ва 3 маводи таҳлилий дар сомонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон таъмин карда шуданд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– беҳтар намудани шароити моддӣ-техникии ҷойҳои маҳрумӣ аз озодӣ;

– андешидани чораҳо оид ба таъсис додани ҷойҳои кори иловагӣ барои маҳкумшудагон;

– беҳтар ба роҳ мондани хизматрасониҳои тиббӣ ба маҳкумшудагон;

– андешидани чораҳо оид ба озод намудани маҳкумишудагони мубталои бемориҳои вазнин, ки монеаи адои ҷазо шуда метавонанд;

– пурзӯр намудани чораҳои пешгирии бемориҳои сил, ВИЧ-инфексия, COVID-19 дар байни маҳкумишудагон ва назорати табобати онҳо;

– тақвият додани фаъолияти гурӯҳи мониторингии назди Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон.

2.3. Ҳукуки дастрасӣ ба иттилоот

Ҳукуки шахрвандон ба иттилоот дар моддаи 25 Конституцияи Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ҳукуки дастрасӣ ба иттилоот”, “Дар бораи иттилоотонӣ”, “Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма”, “Дар бораи ҳифзи иттилоот», «Дар бораи сирри давлатӣ» танзим гардидааст.

Санадҳои мазкур масъалаҳои вобаста ба дастрасӣ ба иттилоот, озодии васоити ахбори омма, шаффофияти фаъолияти мақомоти давлатӣ, таъмини махфияти мукотиба ва ғайраҳоро ба танзим дароварда, ба шахрвандон ҳукуки дастрасӣ ба иттилооте, ки дар ихтиёри мақомоти давлатӣ қарор доранд, ҳукуку уҳдадорихои дархосткунанда ва пешниҳодкунандаи иттилоот, тартиби баррасӣ ва қонунгардонидани дархост, рад кардан аз пешниҳоди иттилоот ва дигарҳоро пешбинӣ менамоянд.

Дар ҷумҳурии ҳамаи шароит барои таъмини озодии воқеии суҳан, гуногунандешии ақида, озодона баён намудани ақида фароҳам оварда шудааст. Тибқи маълумоти Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати 1 январи соли 2021 дар ҷумҳурии 376 рӯзнома (112 давлатӣ ва 264 ғайридавлатӣ), 245 маҷалла (114 давлатӣ ва 131 ғайридавлатӣ), 11 агентии иттилоотӣ (1 давлатӣ ва 10 ғайридавлатӣ) мавҷуд мебошанд.

Яке аз воситаҳои дастрасӣ ба иттилоот баргузори нишастҳои матбуотӣ мебошад, ки дар ҷумҳурии тибқи амри

Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 сентябри соли 2011 №АП-1729 ва нақшаҳои мушаххас гузаронида мешаванд. Дар чараёни нишастҳои матбуотӣ мақомоту идораҳои давлатӣ 2 маротиба дар давоми сол аз натиҷаи фаъолияти худ тавассути намоёндагони васоити ахбори омма ба аҳоли иттилоот пешниҳод мекунанд.

Ҳамзамон баргузор намудани нишастҳои матбуотӣ ҳамкориҳои пайвастаи вазорату идораҳо ва воситаҳои ахбори оммаро густариш медиҳад.

Дар замони муосир шабакаи интернет яке аз сарчашмаҳои муҳими ба даст овардани иттилоот ба шумор меравад. Ҳануз соли 2012 Созмони Милали Муттаҳид ҳуқуқи дастрасӣ ба интернетро ҳамчун ҳуқуқи ҷудонашавандаи инсон эътироф намуда буд. Дар ҷумҳурӣ сатҳу сифати хизматрасонии интернет ва дастрасӣ ба он сол то сол беҳтар мегардад.

Тавре аз маълумоти Хадамоти алоқаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд шумораи умумии муштариёни интернет (интернети мобилӣ ва маҳаллӣ) дар соли 2020 3 338 329 ададро ташкил менамояд. Аз ин шумора 3,3 млн. нафарро истифодабарандагони фаъоли Интернет ташкил медиҳанд, ки назар ба соли 2019 300 ҳазор нафар зиёд гардидаанд. Соли 2020 суръати воридшавии интернет ба ҷумҳурӣ ба 70,0 Гбит/сония расонида шуд. Ин нишондод дар соли 2019 20,0 Гбит/сонияро ташкил мекард. Шумораи умумии истифодабарандагони алоқаи мобилӣ бошад дар соли

2020 6 678 526 нафарро ташкил дод, ки аз онҳо 4 583 668 нафарашон муштариёни фаъол мебошанд.

Дар баробари пешравиҳо дар самти амалишавии ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ҳанӯз ҳам баъзе душвориҳо ҷой доранд.

Аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдор вайронкунии муҳлатҳои пешниҳоди иттилоот, иттилооти нопурра, саривақт вокуниш нишон надодан ба дархостҳои васоити ахбори омма, мураккаб будани расмиёти гирифтани иттилоот аз мақомоти давлатӣ, инчунин сатҳи нокифояи огоҳии аҳоли дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот ва набудани маълумоти кофӣ дар сомонаҳои мақомоти давлатӣ мушкилоти асосии самти мазкур мебошанд.

Мувофиқи маълумоти Ассотсиатсияи миллии воситаҳои ахбори оммаи мустақили Тоҷикистон (АМБАОМТ) соли 2020 аз 60 дархосте, ки онҳо ба ниҳодҳои давлатӣ оид ба дастрас намудани маълумотҳои зарурӣ ирсол намудаанд, ба 48 адади он посух гирифтаанд. Посухҳои гирифташуда ҳам чандон қонёқунанда набуда, умумӣ, нопурра, бе факту рақамҳо, ҳаволақунанда ба дигар сарчашмаҳо ва берун аз мавзӯи дархостшаванда мебошанд.

Ҳамзамон аз маълумоти АМБАОМТ бармеояд, ки мақомоти давлатӣ ва шахсони мансабдор талаботи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи матбуоти даврӣ ва дигар воситаҳои ахбори омма”-ро сарфи назар карда, ба дархостҳои журналистӣ саривақт ҷавоб намегардонанд.

Барои рад намудани додани маълумот ба шахрванд (моддаи 148) ва монеъ шудан ба фаъолияти қонунии касбии журналистон (моддаи 162) дар Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгарӣ пешбинӣ шудааст. Тибқи маълумоти Прокуратураи генералӣ соли 2020 аз рӯи моддаҳои 148 ва 162 Кодекси ҷиноятӣ парванда оғоз карда нашудааст.

Аз таҳлилҳо бармеояд, ки барои пешниҳод накардани иттилоот дар Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмурии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгарӣ пешбинӣ нашудааст.

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот” муҳлати дар сӣ рӯзи тақвимӣ пешниҳод намудани ҷавоби дархости иттилоотиро пешбинӣ намудааст, ки зиёд мебошад. Ин меъёр ба фаврияти паҳши иттилоот монеъ ва сабаби аз байн рафтани муҳимияти иттилооти дархостшаванда мегардад.

Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон аз натиҷаи баррасии Гузориши даврии сеюми Тоҷикистон вобаста ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шахрвандӣ ва сиёсӣ дар хусуси монеаҳо вобаста ба дастрасии иттилооте, ки мақомоти давлатӣ дар ихтиёри худ доранд ва дар муҳлатҳои муайяншуда пешниҳод накардани воқуниш ба дархостҳои васоити ахбори омма нигаронӣ намуда, ба Тоҷикистон тавсия додааст, ки ҷиҳати бартараф намудани онҳо чораҳои самаранок андешад.

Мусоидат ба риояи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон мебошад.

Дар самти мазкур мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон корҳои муайянро ба сомон расонидааст. Аз ҷумла, соли 2020 бо мақсади муайян намудани дастрасии умум ба иттилоот фаъолияти сомонаҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Ҳисор, ноҳияи Сино ва И.Сомонии шаҳри Душанбе мавриди мониторинг қарор дода шуд.

Дар доираи мониторингҳои мазкур мутобиқати сомонаҳои мақомоти зикршуда ба қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи қоидаҳои ягона барои сомонаҳои расмӣ вазорату идораҳо, мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва мақомоти худидоракунии шаҳрак ва деҳот дар шабакаи интернет» соли 2017, №344, ки мавҷудияти маълумотҳои дахлдор, пуррагии иттилооти пешниҳодшаванда, муҳимияти иттилоотро талаб менамояд, мавриди таҳлил қарор дода шуд.

Натиҷаи мониторинги сомонаҳои Суди Олии иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Ҳисор, ноҳияҳои Сино ва И.Сомонии шаҳри Душанбе нишон доданд, ки дар фаъолияти онҳо баъзе камбудиҳо, аз ҷумла кофӣ набудани маводи иттилоотӣ ва маълумот дар бораи фаъолияти мақомот, нопурра будани қонунгузории танзимкунандаи фаъолият, фаъол будани

сомонаҳо бо забони тоҷикӣ, қисман ғаъол будани саҳифаи русии онҳо, ғаъол набудани саҳифаи англисӣ, мавҷуд набудани модули “Пурсишҳо”, “Овоздиҳӣ (опрос)”, “Саволи худро равон кунед” ҷой доранд.

Аз натиҷаи мониторинги сомонаҳои мазкур ҷиҳати бартараф кардани камбудиҳо ба мақомоти зикршуда тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуданд.

Соли 2020 дар Дастгоҳи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон оид ба ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот 3 муроҷиат ба қайд гирифта шудааст. Аз ҷумла, адвокат Б.Қ. ба манфиати Р.А. дар хусуси нагирифтани ҷавобҳои расмӣ аз Прокуратураи шаҳри Душанбе, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсони вилояти Волгогради Федератсияи Россия дар бораи гирифтани иттилоот дар хусуси доштани шаҳрвандии Ч.И. ва Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсони вилояти Челябински Федератсияи Россия дар бораи гирифтани иттилоот оид ба дархости Шуъбаи полисиаи Идораи тафтишотии Раёсати Вазорати корҳои дохилии Федератсияи Россия дар шаҳри Челябинск муроҷиат намуданд.

Бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба Ваколатдорони ҳуқуқи инсони зикргардида маълумоти дахлдор фиристода шуданд.

Дар самти мазкур соли 2020 кормандони мақомот дар мизи мудаввари САХА дар мавзӯи “Дастрасӣ ба иттилоот яке самтҳои афзалиятноки Стратегияи ғаъолияти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои солҳои 2016-2020” иштирок ва

баромад намуданд. Инчунин дар Радиои Тоҷикистон дар мавзӯи “Ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот” баромад ташкил карда шуд.

Бо мақсади таъмин намудани дастрасии шаҳрвандон ба иттилоот дар бораи пандемияи COVID-19, пешгирӣ аз паҳншавии он, дастрасӣ ба хизматрасониҳои тиббӣ ва дигар ҷанбаҳои ин беморӣ дар сомонаи мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон маводи дахлдор ҷой дода шуд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқ ба дастрасӣ ба иттилоот чунин тавсияҳо пешниҳод карда мешаванд:

– тақмили қонунгузорӣ дар самти ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот;

– содда намудани расмиёти гирифтани иттилоот дар мақомоти давлатӣ;

– баланд бардоштани сатҳи огоҳии аҳоли дар бораи ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот;

– мутобиқ намудани мазмуну муҳтавои сомонаҳои мақомоти давлатӣ ба талаботи санадҳои меъёрии ҳуқуқии самти мазкур ва ба таври доимӣ нав намудани иттилоот дар онҳо.

2.4. Ҳуқуқи инсон ба интиҳобот

Дар ҷумҳурӣ заминаҳои ҳуқуқии ба таври демократӣ ва шаффоф баргузор намудани интиҳобот фароҳам оварда шудааст.

Ҳуқуқи интиҳобот, ки дар моддаҳои 6 ва 27 Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон пешбинӣ шудааст, шакли ифодаи озоди иродаи халқ ва иштироки он дар раванди сиёсӣ ба шумор меравад.

Санадҳои меъёрии ҳуқуқии соҳаи интиҳобот - қонунҳои конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи интиҳоботи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи интиҳоботи вакилон ба маҷлисҳои маҳаллии вакилони халқ» ва дигарҳо кафолати ҳуқуқи интиҳоботро таъмин менамоянд.

Дар Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 декабри соли 2019 ба таври демократӣ ва озоду шаффоф баргузор намудани интиҳобот яке аз вазифаҳои муҳими давлат эътироф шуда, аз ҳар фарди ҷомеа тақозо карда шуд, ки дар гузаронидани ин чорабиниҳои сиёсӣ фарҳанги баланди сиёсӣ, ҳисси ватандӯстӣ ва масъулиятшиносиро нишон диҳанд.

Ҳамчунин аз натиҷаи баррасии Гузориши даврии сеюми Тоҷикистон оид ба иҷрои Паймони байналмилалӣ оид ба ҳуқуқҳои шаҳрвандӣ ва сиёсӣ (соли 2019) Кумитаи Созмони Милали Муттаҳид оид ба ҳуқуқи инсон ба Тоҷикистон ҷиҳати амалишавии пурраи ҳуқуқи ҳамаи шаҳрвандон барои иштирок дар идораи давлат ва ташаккули плюрализми сиёсӣ тавсия дода шудааст.

Соли 2020 дар ҷумҳури ду маъракаи сиёсӣ – интихоботи вакилони Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, маҷлисҳои маҳаллии вакилони халқ ва интихоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон доир гардиданд.

Интихоботи даъвати нави Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон 1 марти соли 2020 дар сатҳи баланд, тариқи деморатӣ гузаронида шуд, ки дар он Ҳизби Аграрии Тоҷикистон, Ҳизби Демократи Тоҷикистон, Ҳизби Ислоҳоти Иқтисодии Тоҷикистон, Ҳизби Коммунистии Тоҷикистон, Ҳизби Сотсиалистии Тоҷикистон, Ҳизби Сосиал-Демократи Тоҷикистон ва Ҳизби Халқии Демократии Тоҷикистон иштирок намуданд.

Дар натиҷаи интихобот ба Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз Ҳизби Аграрии Тоҷикистон 4 нафар, Ҳизби Демократии Тоҷикистон 1 нафар, Ҳизби Ислоҳоти Иқтисодии Тоҷикистон 4 нафар, Ҳизби Сотсиалистии Тоҷикистон 1 нафар, Ҳизби Халқии

Демократии Тоҷикистон 12 нафар ва аз ҳавзаҳои якмандатӣ интихоботӣ 41 нафар мандати вакилиро соҳиб шуданд.

Дар ин маъракаи муҳими сиёсӣ дар маҷмӯъ 4 миллиону 245 ҳазору 951 нафар интихобкунандагон иштирок намуданд, ки ин 86,4 фоизи шумораи умумии интихобкунандагонро ташкил медиҳад.

Ҳамчунин 11 октябри соли 2020 интихоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон баргузор гардид, ки дар он 4 миллиону 238 ҳазору 839 нафар, ки 85,44 фоизи интихобкунандагонро ташкил медиҳад, иштирок намуданд. Дар натиҷаи интихоботи президентӣ аз миёни 5 номзад бо гирифтани 3 миллиону 853 ҳазору 987 овози интихобкунандагон, ки 90,92 фоизи интихобкунандагонро ташкил медиҳад Эмомалӣ Раҳмон Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон интихобшуда ҳисобида шуданд.

Дар маъракаи интихоботи Президенти Тоҷикикистон беш аз 122 нафар мушоҳидони байналмилалӣ иштирок намуданд. Тибқи изҳороти мушоҳидон аз Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Ассамблеяи байнипарламентии ИДМ, Созмони Ҳамкории Шанхай интихобот дар фазои озод, шаффоф ва демократӣ баргузор гардид.

Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар давраи омодагӣ ва раванди интихобот бо мақсади баланд бардоштани маърифати ҳуқуқи шаҳрвандон ва мониторинги рафти интихобот корҳои муайянро ба сомон расонид.

Аз ҷумла, бо мақсади шиносӣ аз рафти омодагӣ ба интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон роҳбарият ва кормандон мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон қабл аз баргузори интиҳоботи президентӣ аз ҳавзаҳо ва участкаҳои интиҳоботии шаҳри Ваҳдат, ноҳияҳои И.Сомонӣ, Фирдавсӣ ва Шохмансури шаҳри Душанбе ва ноҳияҳои Ҷалолиддини Балхӣ, Панҷ, Дӯстӣ, Сангвор ва Мурғоб боздид намуданд.

Зимни боздидҳо бо раисони ҳавзаҳо ва участкаҳои интиҳоботӣ оид ба чараёни омодагӣ ба ин маъракаи муҳими сиёсӣ суҳбатҳо доир намуда, чиҳати боз ҳам беҳтар намудани шароит барои овоздиҳии шаҳрвандон тавсияҳо доданд.

Дар доираи ҳамкориҳои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақомоти давлатӣ, созмонҳои байналмилалӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ, инчунин миссияҳои мушоҳидон рӯзи 28 феввали соли 2020 бо таҳлилгари Дафтари ниҳодҳои демократӣ ва ҳуқуқи инсонии САҲА хонум Мерсер Кастелс Винсент ва рӯзи 08 октябри соли 2020 бо Ҳайати арзёбии интиҳоботи Дафтари САҲА оид ба ниҳодҳои демократӣ ва ҳуқуқи инсон - Михаела Сивич - таҳлилгар оид ба масъалаҳои интиҳобот ва Марианна Скопа - таҳлилгар оид ба масъалаҳои ҳуқуқӣ вохӯриҳо гузаронида шуданд.

Зимни вохӯриҳо рафти омодагӣ ба интиҳобот, гузаронидани интиҳоботи шаффоф, озод ва демократӣ ва

накши Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ин самт мавриди баррасӣ қарор дода шуданд.

Бо мақсади баланд бардоштани огоҳии шаҳрвандон дар ин самт соли 2020 кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар мавзӯи “Ҳуқуқи интиҳоботи шаҳрвандон” ду маротиба дар васоити ахбори омма баромад намуданд. Инчунин дар сомонаи мақомот маводҳои таҳлилӣ нашр карда шуданд.

Раванди интиҳоботро қонунҳои конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи интиҳоботи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон», «Дар бораи интиҳоботи Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон» ва «Дар бораи интиҳоботи вакилон ба Маҷлисиҳои маҳаллии вакилони халқ» ба танзим медароранд. Таҳлили қонунгузори давлатҳои алоҳида, аз ҷумла Ўзбекистон, Озёрбойҷон, Грузия, Беларусия ва дигарҳо нишон медиҳад, ки масъалаҳои вобаста ба интиҳоботро Кодекси интиҳоботӣ ба танзим медарорад. Аз ин лиҳоз ҷиҳати тақмил додани қонунгузори милли дар самти интиҳобот омӯзиши масъалаи таҳия ва қабули Кодекси интиҳоботӣ мувофиқи мақсад аст.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи таъмини ҳуқуқи инсон ба интиҳобот тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии аҳоли дар самти амалисозии ҳуқуқ ба интиҳобот;

– омӯзиши масъалаи таҳия ва қабули Кодекси интиҳоботи Ҷумҳурии Тоҷикистон;

– амалисозии тавсияҳои сохторҳои дахлдори Созмони Милали Муттаҳид оид ба интиҳобот.

2.5. Ҳукуки муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо

Муҳочирати меҳнатӣ дар замони муосир хусусияти глобалӣ пайдо намуда, ба ин раванд миллионҳо сокинони сайёра фаро гирифта шудаанд. Айни ҳол шумораи муҳочирони меҳнатӣ 225 млн нафарро ташкил медиҳад. Тибқи таҳқиқоти Созмони Милали Муттаҳид то соли 2050 теъдоди муҳочирони меҳнатӣ дар ҷаҳон бо 405 миллион нафар хоҳад расид.

Ҷумҳурии Тоҷикистон низ ҳамчун қисми ҷудонашавандаи ҷомеаи ҷаҳонӣ аз ин раванд дар канор набуда, ҷиҳати ҳалли масъалаҳои муҳочирати меҳнатӣ пайваста тадбирҳо меандешад.

Тоҷикистон ҳануз соли 2011 ба Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳимояи ҳуқуқҳои муҳочирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо ҳамроҳ шуда, қонунгузорию ҳудро ба санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ мутобиқ намудааст.

Раванди муҳочирати меҳнатӣ омилҳои мусбӣ ва манфии ҳудро дорад. Агар аз як тараф муҳочират боиси аз худ кардани касбу ҳунариҳои муосир ва беҳтар шудани вазъи молиявии муҳочирони меҳнатӣ гардад, аз ҷониби дигар ба вайроншавии ҳуқуқу озодиҳои муҳочирон ва аъзои оилаи онҳо оварда мерасонад.

Соли 2020 пандемияи коронавирус COVID-19 ба тамоми соҳаҳои иқтисодиву иҷтимоии кишварҳои ҷаҳон, аз ҷумла ба раванди муҳочирати меҳнатӣ мушкилоти ҷиддӣ ворид

намуда, ба фаъолият ва рафту омади муҳоҷирони меҳнатӣ таъсири манфӣ расонид.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати дастгирии муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо дар давраи пандемияи COVID-19 чораҳои фаврӣ андешид. Аз ҷумла, зимни сафари расмӣ Раиси Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Рустами Эмомалӣ ба шаҳри Москва бо Раиси Шӯрои Федератсияи Маҷлиси федералии Федератсияи Россия, муовини Раиси Думаи давлатии Федератсияи Россия, муовини Раиси Ҳукумати Федератсияи Россия ва Раиси шаҳри Москва мулоқот доир намуда, масъалаҳои марбут ба раванди муҳоҷирати меҳнатиро мавриди баррасӣ қарор доданд.

Нақши диаспораҳои тоҷик дар дастгирӣ ва ҳимояи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ дар давраи паҳншавии бемории коронавирус COVID-19 назаррас мебошад. Аз ҷониби диаспораҳо ва шахсони саховатманд ба муҳоҷироне, ки дар вазъи бади рӯҳӣ ва иқтисодӣ дар хориҷа қарор доштанд, ҳамаҷониба кумак карда шуд.

Ҷиҳати беҳтар намудани вазъи буди боши муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо дар давраи пандемияи коронавирус аз ҷониби Ҳукумати Федератсияи Россия марҳила ба марҳила қарорҳои дахлдор қабул карда шуданд. Аз ҷумла, муҳлати будубоши шаҳрвандони хориҷӣ, бо назардошти қайди муваққатӣ ва гирифтани патент барои фаъолияти меҳнатӣ то 15 декабри соли 2020 дароз карда шуд.

Ҳамчунин нисбати шаҳрвандони хориҷие, ки будубоши онҳо ғайримаксаднок эътироф шудааст, амалҳои берункунӣ маъмурӣ аз ҳудуди Федератсияи Россия, ихроҷкунӣ ё реадмиссия муваққатан то 15 декабри соли 2020 боз дошта шуд. Дар баробари ин аз 7 сентябри соли 2020 ба қонунгузории муҳоҷирати Федератсияи Россия тағйири иловаҳо ворид карда шуда, тибқи он шаҳрвандони хориҷие, ки дар ҳудуди Федератсияи Россия манзили истиқоматии шахсӣ доштанд, метавонанд ба ҳайси тарафи қабулкунанда иштирок намуда, дигар шаҳрвандони хориҷиро дар қайди манзили зисташон гузоранд.

Бо мақсади таҳкими заминаҳои меъёрии ҳуқуқии танзими давлатии муҳоҷирати меҳнатӣ ва тақвияти ҳифзи ҳуқуқи озодиҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо соли 2020 дар назди Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон гурӯҳи кории байниидоравӣ ҷиҳати тақмили лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи муҳоҷират” дар таҳрири нав таъсис дода шуда, айни замон лоиҳа дар баррасии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дорад.

Дар соли 2020 тибқи маълумоти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли аз ҷумҳурӣ 129 807 нафар ба хориҷи кишвар ба муҳоҷирати меҳнатӣ сафар намудаанд, ки 117 912 нафари онҳо ба Федератсияи Россия ва 4 574 нафарашон ба Ҷумҳурии Қазоқистон рост меояд. Ин шумора дар таносуб ба соли 2019 76 фоиз коҳиш ёфтааст.

Аз ҷониби Муассисаи давлатии “Агентии бокортаъминкунӣ дар хориҷа” соли 2020 дар ҳамкорӣ бо кишварҳои қабулкунандаи муҳоҷирони меҳнатӣ 328 нафар аз ҷумла, ба Федератсияи Россия 266 нафар, Ҷумҳурии Қазоқистон 23 ва Ҷумҳурии Полша 39 нафар фиристода шуданд.

Ҳамчунин вобаста ба дастгирии иҷтимоии муҳоҷирони меҳнатии ба Ватан бозгашта ва мутобиқсозии онҳо ба бозори меҳнати дохили кишвар аз ҷониби мақомоти ваколатдори соҳа пайваста чораҷуӣ карда мешавад. Тибқи маълумоти Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли соли 2020 ба мақомоти мазкур 3 230 нафар муҳоҷирони меҳнатии ба Ватан бозгашта муроҷиат намуданд, ки аз онҳо 2 904 мард ва 326 зан мебошанд. Дар натиҷаи баррасии муроҷиатҳо 546 нафар бо ҷойи кори доимӣ таъмин, 801 нафар ба тайёрии касбӣ ва 186 нафар ба иҷрои корҳои ҷамъиятии муздноқ фаро гирифта шуда, ба 202 нафар қарзи имтиёзноқ барои соҳибкорӣ ва 1 495 нафар машварати касбӣ дода шуд.

Мусоидат намудан ба ҳифзи ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо яке аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон буда, дар ин самт як қатор чораҳо андешида шуданд. Аз ҷумла, аз натиҷаи таҳлили васоити ахбори омма вобаста ба вазъи буду боши муҳоҷирони меҳнатӣ дар ФР ҷиҳати дастгирӣ ва ҳимояи онҳо моҳи апрели соли 2020 ба унвони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи

инсон дар Федератсияи Россия Москалкова Т.Н. дархост ирсол карда шуд.

Дар ин раванд соли 2020 онлайн-вохӯрии Ваколатдорон оид ба ҳуқуқи инсони кишварҳои Осиёи Марказӣ баргузор гардид, ки дар он вазъи ҳуқуқии муҳоҷирони меҳнатӣ, мушкилотҳо ва роҳҳои ҳалли онҳо мавриди баррасӣ қарор дода шуд. Зимни онлайн-вохӯрӣ вобаста ба вазъи муҳоҷирони меҳнатӣ табодули афкор сурат гирифта, таҷрибаи ниҳодҳои миллии ҳифзи ҳуқуқи инсони давлатҳои Осиёи Марказӣ мавриди омӯзиш қарор дода шуд.

Ҳамчунин бо ташаббуси Созмони Байналмилалии Муҳоҷират дар мавзӯи “Паст намудани оқибатҳои иқтисодию иҷтимоии падемияи коронавирус ба вазъи муҳоҷирони меҳнатӣ” онлайн - семинар баргузор гардид, ки дар он таҷрибаи давлатҳо дар самти ҳифзи ҳуқуқҳои муҳоҷирони меҳнатӣ дар давраи паҳншавии бемории COVID -19 мавриди омӯзиш қарор дода шуд.

Ҳамзамон Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон соли 2020 ҷиҳати беҳтар намудани вазъи муҳоҷирони меҳнати баргашта ва дастгирии иҷтимоии онҳо дар ноҳияҳои Ҷ.Балхӣ, Панҷ, Дӯстӣ, Балҷувон ва Восеъ вохӯриҳо доир карда, ба кормандони мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ тавсияҳои дахлдор пешниҳод намуд.

Соли 2020 аз ҷониби кормандони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон фаъолияти бахши Хадамоти муҳоҷирати Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳолии Ҷумҳурии

Тоҷикистон дар ноҳияи Ашт мавриди санчиш қарор дода шуд. Санчиш нишон дод, ки дар ноҳияи Ашт 6 087 мард ва 729 зан, ҳамагӣ 6 816 нафар сокинон дар муҳоҷирати меҳнатӣ қарор доранд. Дар ноҳия соли 2020 аз ҳисоби муҳоҷирони баргашта, ки 1174 нафарро ташкил медиҳанд, ҳамагӣ 12 нафар бо ҷои кори доимӣ таъмин шудаанд.

Аз ҷониби шуъбаи Агентии меҳнат ва шуғли аҳолии ноҳия ба 12 нафар шахсоне, ки вурудашон ба ҳудуди Федератсияи Руссия манъ карда шудааст, мақоми бекорӣ дода шуда, ҳамчун корҷуй ба қайд гирифта шудаанд. Ба онҳо қарзҳои имтиёзнок барои соҳибкорӣ, чорводорӣ, коркарди меваи хушк ва ривочи ҳунарҳои мардумӣ дода шудааст. Аз натиҷаи санчиш тавсияҳои дахлдор пешниҳод гардиданд.

Ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон соли 2020 аз ҷониби муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо 3 муроҷиати электронӣ ворид шудааст. Муроҷиатҳо саривақт баррасӣ гардида, дар ҳалли мушкилоти муроҷиаткунандагон мусоидат карда шуд. Масалан, шаҳрвандон М.Н., Н.Р ва Ф.И. ки дар ФР дар вазъияти бади иқтисодӣ қарор доштанд, бо мусоидат Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ҳамкорӣ бо Сафорати Тоҷикистон дар ФР ба ватан баргардонида шуданд.

Инчунин соли 2020 кормандони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар радиои Тоҷикистон дар мавзӯҳои “Риоя ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ дар давраи пандемияи COVID-19”, “Маҳдудиятҳои ҷоринамудаи давлатҳои қабулкунандаи

муҳочирони меҳнатӣ вобаста ба пешгирии пандемияи COVID-19” ва “Ҳуқуқҳои муҳочирони меҳнатӣ” баромад намуданд. Ҳамзамон дар сомонаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар мавзӯи “Таъсири манфии пандемияи COVID-19 ба вазъи ҳуқуқии муҳочирони меҳнатӣ”, “Рассмотрение вопросов прав человека в период пандемии COVID-19” ва “Танзими муносибатҳои меҳнатӣ дар қонунгузорию муҳочирати Федератсияи Россия” маводҳои таҳлилий нашр гардиданд. Мақолаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон Умед Бобозода бошад, дар Маҷаллаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсони Федератсияи Россия зерини “Деятельность Уполномоченного по правам человека в Республике Таджикистан в обеспечение прав человека в условиях всемирной пандемии” аз ҷоп баромад.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи муҳочирони меҳнатӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– *тезонида ни раванди қабули лоиҳаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи муҳочират»;*

– *тақвият додани корҳо дар самти муташиаккилона фиристодани муҳочирони меҳнатӣ барои кор ба хориҷи кишвар;*

– *андешида ни тадбирҳо оид ба реинтеграцияи муҳочирони меҳнатии баргашта ба иқтисодиёти кишвар;*

– андешидани тадбирҳо ҷиҳати мусоидат ба авфи муҳоҷирони меҳнатие, ки воридшавиашон ба кишварҳои қабулкунанда манъ шудааст;

– беҳтар намудани ҳамкориҳо бо ниҳодҳои миллии ҳифзи ҳуқуқи инсони давлатҳои қабулкунандаи муҳоҷирони меҳнатӣ ва диаспораҳои тоҷик.

2.6. Ҳукуки шахсони дорои маъюбият

Ҳифзи ҳукуки шахсони дорои маъюбият, яке аз самтҳои муҳими сиёсати иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб рафта, дар ин самт пайваста тадбирҳои зарурӣ андешида мешаванд.

Соли 2018 Конвенсия дар бораи ҳукуки маъюбон ба имзо расонида шуда, 27 феввали соли 2020 бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Нақшаи миллии амалҳо оид ба омодагии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои тасдиқ ва амалинамоии Конвенсия дар бораи ҳукуки маъюбон қабул гардида, амалӣ шуда истодааст.

Тибқи маълумоти Агентии суғуртаи иҷтимоӣ ва нафақаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳолати 31 декабри соли 2020 теъдоди нафақагирони маъюбиятдошта 153 556 нафар буда, соли 2020 шумораи онҳо 3 852 нафар (с.2019 - 149 704) ё 2,5 фоиз зиёд шудааст.

Аз 1 сентябри соли 2020 ҷиҳати амалисозии дастуру супоришҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мухтарам Эмомалӣ Раҳмон андозаи ҳадди ақалли нафақа барои 14 997 нафар маъюбони гурӯҳҳои I ва II, ки аз кӯдакӣ қор намекунанд 50 фоиз зиёд карда шуда, андозаи он аз 180 сомонӣ ба 283,5 сомонӣ расонида шуд.

Паҳншавии бемории коронавирус COVID-19 ба вазъи иҷтимоии шахсони дорои маъюбият низ таъсири манфӣ

расонид. Бо назардошти ин тадбирҳои саривақтӣ андешида шуда, 5 июни соли 2020 Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи пешгирии таъсири бемории COVID-19 ба соҳаҳои иқтисодию иҷтимоии Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва 11 июли соли 2020 қарори дахлдори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қабул шуданд. Дар асоси санадҳои мазкур ба 2 65 749 нафар шахсони эҳтиёҷманд ба андозаи 400 сомонӣ кӯмакпулии якдафъаина пардохт карда шуд, ки маблағи умумии онҳо 107,1 млн. сомони ро ташкил дод.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани сифати хизматрасонии иҷтимоӣ ба эҳтиёҷмандон фаъолияти муассисаҳои иҷтимоӣ пайваста такмил дода мешавад. Тибқи маълумоти Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳолии айни ҳол дар низоми ҳифзи иҷтимоии аҳолии 108 ташкилоту муассисаҳои соҳавӣ амал мекунанд, ки ба шахсони дорои маъюбият ёрии иҷтимоӣ мерасонанд. Аз ҷумла, дар 7 муассисаи будубоши доимӣ 1 157 нафар ва дар 6 марказҳои минтақавии хизматрасонии иҷтимоӣ 1008 нафар маъюбон ва пиронсолон фаро гирифта шудаанд.

Қиёти расонидани хизматрасонии иҷтимоӣ дар миқёси ҷумҳурӣ 43 адад шӯъбаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ дар ҳонаи назди мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳру ноҳияҳо фаъолият менамоянд, ки аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ маблағгузорӣ карда шуда, шумораи истифодабарандагони онҳо 5365 адад ва шумораи кормандони иҷтимоӣ дар ин шӯъбаҳо 580 ададро ташкил медиҳанд.

Бо мақсади беҳтар гардонидани солимии аҳоли ва тавонбахшии маъубон дар низоми Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли 4 адад осоишгоҳу истироҳатгоҳҳои соҳавӣ фаъолият мекунанд, ки метавонанд дар ҳар як мавсим то 1 531 нафарро фаро гирифта, дар як баст 320 ниёзмандро қабул намояд.

Фароҳам овардани шароити корӣ барои шахсони дорои маъубиятро қонунгузории миллӣ кафолат додааст. Дар баробари ин ба шахсони дорои маъубият якчанд имтиёзҳо, аз ҷумла ҷалб накардан ба корҳои вазнин, дар шароити зараровар ва хатарнок, ихтисор кардани давомнокии вақти корӣ, ҷалб накардан ба розигии шахси дорои маъубият ба кори шабона ва ғайраҳо мебошанд. Дар баробари ин ташкилотҳое, ки дар он зиёда аз 50 фоиз маъбон кор мекунанд, аз андоз озод карда мешаванд.

Тибқи маълумоти Вазорати меҳнат муҳоҷират ва шуғли аҳоли соли 2020 дар доираи амалисозии Барномаи давлатии мусоидат ба шуғли аҳоли 195 нафар маъуб ва 1 387 нафар шахсони яккаву танҳо ва шахсоне, ки дар тарбияшон кӯдакони ноболиғ ва маъуб доранд, бо кор таъмин шуданд.

Ҳамзамон дар самти таъмини шахсони дорои маъубият бо кор баъзе мушкилот ҷой доранд. Каммузд будани ҷойҳои кории пешниҳодашаванда, риоя нагардидани квотаҳои муқарраршуда, мутобиқ набудани шароити муносири корӣ ва нокифоя будани маърифати ҳуқуқии шахсони дорои маъубият аз ҷумлаи чунин мушкилот мебошанд.

Чихати таъмини эҳтиёҷоти маъҷубон бо воситаҳои техникии тавонбахшӣ соли 2020 ба маблағи 4 433 412 сомонӣ (с.2019 - 1 300 000) маҳсулот истеҳсол гардидааст. Ҳарчанд истеҳсоли воситаҳои техникии тавонбахшӣ зиёд шуда бошанд ҳам, сифати маҳсулоти истеҳсолшаванда беҳбудиро талаб мекунад.

Барои мусоидат ба риояи ҳуқуқи шахсони дорои маъҷубият аз ҷониби мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Душанбе низ пайваста чораандешӣ карда мешавад. Масалан солҳои охир шумораи зиёди автобус ва троллейбусҳои мусофиркашони замонавӣ ба пойтахти ҷумҳурӣ ворид гардиданд, ки қонёқунандаи эҳтиёҷоти шахсони дорои маъҷубият мебошад.

Новобаста аз чораҳои андешидашуда дар самти мазкур баъзе мушкилот қой дорад. Дар марказҳои вилоятҳо ва шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ нақлиёти мусофирбари ҷамъиятӣ бо таҷҳизоти махсус мучахҳаз нагардида, аксарияти чароғакҳо ба стандартҳои байналмилалӣ мутобиқ нестанд, инфрасохтори иҷтимоӣ бо аломатҳои роҳ таъмин набуда, роҳравҳо бо дастқапак ва пандус муччаҳаз гардонида нашудаанд.

Тибқи иттилои Кумитаи меъморӣ ва сохтмони назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 вобаста ба арзёбии дастрасии шахсони дорои маъҷубият ба биноҳои инфрасохторӣ якчанд санҷишҳо гузаронида шуда, 43 ҳолати риоя нагардидани талаботи қонунгузорӣ ошкор шудааст.

Қиҳати бартараф кардани камбудихои ҷойдошта 23 амрнома ва як санад тартиб дода шуда, нисбати 11 нафар ҳуқуқвайронкунанда ба маблағи 30 160 сомонӣ ҷарима таъин карда шудааст. Бо мақсади баланд бардоштани масъулияти ширкатҳои сохтмонӣ дар самти таъмин намудани муҳити дастрас барои шахсони дорои маъҷубият соли 2020 озмуни “Беҳтарин муҳити дастрас барои шахсони дорои маъҷубият” баргузор гардида, ғолибон бо мукофотҳо сарфароз карда шуданд.

Мувофиқи мақсад аст, ки қиҳати беҳтар намудани иттилоотонии шахсони дорои маъҷубият аз ҷумла, қиҳати таъмин намудани барномаҳои телевизионӣ бо субтитрҳо ва сурдотарҷумонҳо ва нашри маводи иттилоотӣ бо алифбои Брайл чораҳои иловагӣ андешида шаванд.

Қиҳати муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқи шахсони дорои маъҷубият ҳамасола аз ҷониби кормандони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон санҷишу мониторингҳо гузаронида мешаванд. Соли 2020 дар ноҳияҳои Ванҷ, Шахристон, Мир Саид Алии Ҳамадонӣ, Панҷ ва Ҷайхун дар самти таъмини муҳити дастрас барои шахсони дорои маъҷубият мониторинг ва дар шӯъбаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ дар хона санҷиш гузаронида шуд.

Мониторингҳо нишон доданд, ки корҳо дар самти таъмин намудани дастрасии шахсони дорои маъҷубият ба биноҳо ва иншоотҳои инфрасохториҳои ҳудуди ноҳияҳои мазкур ба таври дахлдор ба роҳ монда нашудааст. Масалан, биноҳои

марказҳои савдо, саломатӣ, филиалҳои БДА “Амонатбанк”, нозироти андоз ва дигар инфрасохторҳои иҷтимоӣ ба талаботи шахсони дорои маъюбият тибқи Меъёру қоидаҳои шахрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон (МҚШ 35-02-2012) мутобиқ нестанд.

Аз натиҷаи мониторингҳо бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани фаъолият дар самти мазкур ба мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияҳои Ванҷ, Шаҳристон, Мир Саид Алии Ҳамадонӣ, Панҷ ва Ҷайхун тавсияҳои дахлдор пешниҳод гардиданд.

Санҷиши шубҳаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ дар ҳонаи ноҳияҳои Шаҳристон, Мир Саид Алии Ҳамадонӣ, Панҷ ва Ҷайхун нишон дод, ки маблағҳои барои хизматрасонии шахсони ниёзманд ҷудошуда нокифоя буда, саривақт дастрас намешаванд. Ҳамчунин норасоии кормандони ёрии аввалияи тиббӣ, дар сатҳи лозима ба роҳ монда нашудани коргузорӣ, таҷдиди назар нашудани санадҳои дохилиидоравӣ, ба тақмили ихтисос фаро гирифта нашудани кормандон ба назар мерасанд. Дар рафти санҷиш ба кормандони шубҳаҳои мазкур кӯмаки методӣ расонида шуда, баъзе камбудӣҳо дар ҷояшон бартараф карда шуданд. Аз натиҷаи санҷишҳо тавсияҳои дахлдор пешниҳод гардиданд.

Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи донишҳои касбии кормандони соҳа аз ҷониби кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар ноҳияҳои мазкур дар мавзӯи “Сиёсати давлатӣ ва нақши мақомоти Ваколатдор оид

ба ҳуқуқи инсон дар самти риояи ҳуқуқи маъҷубон” мизҳои мудаввар гузаронида шуданд.

Соли 2020 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар самти ҳуқуқу озодиҳои шахсони дорои маъҷубият 25 муроҷиат ворид гардидааст. Таҳлили муроҷиатҳо нишон медиҳанд, ки онҳо асосан ба масъалаҳои расонидани кӯмаки моддӣ, ҷойгир намудан ба муассисаҳои иҷтимоӣ, ҷудо намудани қитъаи замини наздиҳавлигӣ, таъмин намудан бо манзили истиқоматӣ, ҷудо намудани алимент ва ғайраҳо мебошанд. Масалан, шаҳрванд Г.М. дар муроҷиат худ ҷиҳати дар ягон муассисаи иҷтимоӣ ҷойгир намудани шаҳрванд Ю.С., ки дар ҳолати душвори зиндагӣ қарор дорад, мусоидат пурсидааст. Бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон шаҳрванд Ю.С. дар Маркази минтақавии хизматрасонии иҷтимоӣ барои нафақагирон ва маъҷубони шаҳри Душанбе ҷойгир карда шуд.

Ҳамчунин бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҳалли мусбӣи муроҷиатҳои шаҳрвандон Қ.М. оид ба рӯёнидани алимент барои фарзанди маъҷубаш, Р.Г. оид ба ҷойгир намудани фарзанди маъҷубаш ба муассисаи таълимӣ барои кӯдакони нобино ва сустбин ва А.О. оид ба пардохти нафақаи маъҷубиаш таъмин карда шуд.

Бо мақсади баланд бардоштани донишҳои касбии кормандон мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо дастгирии шарикони рушд соли 2020 оид ба масъалаҳои мафҳуми муосири маъҷубият, қонунгузории миллий ва

байналмилалӣ, ки ба маъюбон равона шудааст, банақшагирӣ, назорат, мониторинг ва омода намудани ҳисобот оид ба муҳити дастрас семинари омӯзишӣ гузаронида шуд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъи риояи ҳуқуқи шахсони дорои маъюбият тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– *мусоидат ба амалисозии Нақшаи миллии амалҳо оид ба омодагии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои тасдиқ ва амалинамоии Конвенсия дар бораи ҳуқуқҳои маъюбон барои давраи то соли 2024;*

– *тадриҷан таҷҳизонидани биноҳои истиқоматӣ, нақлиёти ҷамъиятӣ, гузаргоҳҳои пиёдагард ва зеризаминӣ вобаста ба эҳтиёҷоти маъюбон;*

– *таъмини дастрасии маъюбон ба иттилоот (сурдотарҷумон, субтитр, алифбои Брайл ва забони имову ишора);*

– *таъсиси ҷойҳои кори иловагӣ барои шахсони дорои маъюбият;*

– *тақвияти чораҳои иттилоотиву маърифатӣ ҷиҳати фароҳам овардани муносибати таҳаммулгаро нисбат ба шахсони дорои маъюбият;*

– *тақвият додани назорати талаботи Меъёру қоидаҳои шахрсозии Ҷумҳурии Тоҷикистон (МКШ 35-02-2012);*

– *беҳтар намудани фаъолияти шуъбаҳои хизматрасонии иҷтимоӣ дар хона.*

2.7. Пешгирии кирдорҳои зӯроварӣ дар оила

Таъмини пешгирии кирдорҳои зӯроварӣ дар оила дар маркази таваҷҷӯҳи Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, қонунгузорию миллий дар ин самт пайваста тақвият дода мешавад. Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила», Барномаи давлатӣ оид ба пешгирии зӯроварӣ дар оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2014 -2023 ва Стратегияи коммуникативӣ оид ба тағйир додани муносибат нисбати зӯроварӣ дар оила барои соҳи 2018-2022 аз ҷумлаи онҳо мебошанд.

Дар баробари ин Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун узви комилҳуқуқи ҷомеаи ҷаҳонӣ санадҳои ҳуқуқии байналмилалӣ самти мазкур, аз ҷумла Конвенсия дар бораи барҳам додани ҳама гуна шаклҳои таъбиз нисбати занон ва протоколи иловагии онро ба тасвиб расонидааст.

Вобаста ба иҷрои уҳдадориҳои байналмилалӣ худ Ҷумҳурии Тоҷикистон давра ба давра ба сохторҳои шартномавии Созмони Милалӣ Муттаҳид гузориш пешниҳод менамояд. Аз натиҷаи баррасии гузориши давриашашуми Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2018 аз ҷониби Кумитаи Созмони Милалӣ Муттаҳид оид ба барҳам додани таъбиз нисбати занон ба Тоҷикистон тавсияҳои дахлдор пешниҳод карда шуда, ҷиҳати иҷрои онҳо Нақшаи миллии амалҳо барои солҳои 2019-2022 тасдиқ ва амалисозии он ба роҳ монда шудааст.

Айни хол ҷиҳати пешгирии амалҳои зӯрварӣ дар оила дар низоми Вазорати корҳои дохилӣ 17 воҳиди кории нозирон доир ба мубориза бар зидди зӯрварӣ дар оила, дар Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли 22 хуҷраи дастгирии занони аз зӯрварӣ ҷабрдида, дар назди Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Маркази захиравӣ оид ба масъалаҳои гендерӣ ва зӯрварӣ дар оила, ки бо телефони боварии 13-13 шабонарӯзӣ фаъол аст, 9 ташкилоти ҷамъиятии дар самти пешгирии зӯрварӣ фаъолиятбаранда ва 14 Маркази захиравии занон дар назди ташкилотҳои ҷамъиятӣ фаъолият мекунанд.

Бо мақсади арёбии воқеии кирдорҳои зӯрварӣ дар оила ҳамасола фаъолияти мақомотҳои давлатӣ дар самти мазкур натиҷагирӣ карда мешавад. Соли 2020 аз ҷониби Вазорати корҳои дохилӣ 3 661 (с.2019- 3258) арзу шикоят вобаста ба амалҳои зӯрварӣ баррасӣ шудааст. Аз ҷумла, 3 062 адад муроҷиатҳо нисбати мардон (с.2019 - 2657) ва 599 адад муроҷиатҳо нисбати занон (с.2019 - 600) мебошанд. Аз натиҷаи баррасии арзу шикоятҳои воридшуда нисбати 116 нафар (с.2019 - 129) парвандаи ҷиноятӣ оғоз карда шуда, нисбати 3 435 нафар (с.2019- 2993) аз оғози парвандаи ҷиноятӣ рад карда шудааст. Боқимонда 36 арзу шикоят аз рӯи тобеият ба дигар мақомот фиристода шуда, 74 арзу шикоят дар баррасӣ қарор дорад.

Дар ин давра аз ҷониби мақомоти Вазорати корҳои дохилӣ барои кирдорҳои зӯрварӣ 1 656 (с.2019 - 1 377)

протоколҳои маъмурӣ, 1 731 амрномаи муҳофизатӣ (с.2019 - 1 450) дода шудааст.

Қиҳати барқарорсозии равонӣ ва расонидани ёрии иҷтимоӣ 154 нафар ҷабрдидагон (с.2019 - 107) ба марказҳои бӯхронӣ ё барқарорсозӣ фиристода шудаанд. Шумораи оилаҳои носолими ба қайд гирифташуда 1 137 ададро (с.2019 - 1 721) ташкил медиҳад.

Таҳлили иттилооти Вазорати корҳои дохилӣ нишон медиҳад, ки арзу шикоятҳо дар самти зӯроварӣ дар оила соли 2020 нисбат ба соли 2019 403 адад зиёд шудаанд. Ҳарчанд шумораи протоколҳои маъмурӣ, амрномаҳои муҳофизатӣ ва шумораи оилаҳои носолим дар натиҷаи гузаронидани чорабиниҳои иттилоотӣ пешгирикунанда кам шуда бошанд ҳам, шумораи ҷабрдидагон зиёд шуда, ба марказҳои бӯхронӣ ё барқарорсозӣ фиристондани онҳо зиёд шудааст.

Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки яке аз субъектҳои пешгирикунандаи зӯроварӣ дар оила мебошад, соли 2020 якчанд чорабиниҳои муҳимро дар самти мазкур роҳандозӣ намуд ва кормандони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон низ дар он фаъолона иштирок намуданд. Аз ҷумла, мизҳои мудаббар дар мавзӯҳои “Таъмини амалӣ намудани ҳуқуқи инсон ва барқарор намудани ҳуқуқи ҷабрдидагони зӯроварӣ дар оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон”, “Натиҷаҳои ҳисоботи таҳлилӣ оид ба арзёбии вазъи зӯроварии гендерӣ дар минтақаҳои мақсадноки Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва

Конференсияи ҷумхуриявӣ дар мавзӯи “Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон – омили рушди имкониятҳо” гузаронида шуданд.

Аз иттилои пешниҳоднамудаи Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд, ки соли 2020 ба мақомоти мазкур 105 мурочиат вобаста ба амалҳои зӯрварӣ ворид шуда, ҷиҳати ҳалли онҳо чораҳои дахлдор андешида шудааст.

Тибқи маълумоти Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон соли 2020 вобаста ба кирдорҳои зӯрварӣ дар оила 318 (с.2019 - 218) парванда нисбати 231 нафар баррасӣ гардида, аз онҳо оид ба 290 парванда (с.2019 - 179) нисбати 295 (с.2019 - 189) нафар ҳукми айбдорӣ бароварда шудааст.

Новобаста аз чораҷӯии мақомоти давлатӣ ва сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ кирдорҳои зӯрварӣ дар оила, норасоии нозирон доир ба мубориза бар зидди зӯрварӣ дар оила ва марказҳои бухронӣ ҳамчун мушкилоти мубрами рӯз боқӣ мемонанд.

Таҳлили вазъ нишон медиҳад, ки оид ба кирдорҳои зӯрварӣ дар оила омори ягона вучуд надорад. Инчунин дар ин самт афкори ҷомеа тағйир наёфта, ҷиҳати ба ҷавобгарӣ кашидани зӯрварон аз имкониятҳои мавҷуда васеъ истифода бурда намешавад. Чунин мушкилот ба ҳолатҳои саҳти рӯҳию ҷисмонии ҷабрдидагон оварда расонида, дар баъзе ҳолатҳо сабаби худкушӣ ва дигар оқибатҳои фоҷиабор мешаванд. Масалан, соли 2020 чунин амалҳои худкушӣ аз ҷониби сокини

ноҳияи Рашт, Кушониён, шаҳри Душанбе ва дигар минтақаҳои ҷумҳурии рух додаанд.

Сабабҳои дигари содиршавии амалҳои зӯрварӣ мушкилоти иқтисодии оилаҳо, қолабҳои кӯхнашуда ва даҳолати шахсони сеюм ба оилаҳои ҷавон мебошанд. Инчунин бо ҳам мувофиқ наомадани ҳислатҳои оилаҳои ҷавон, вобастагии иқтисодии онҳо, зиндагӣ кардани ду ва ё зиёда келинҳо дар як манзил боиси пошхӯрии оилаҳо гардидааст.

Ҷиҳати пешгирии зӯрварӣ дар оила соли 2020 аз ҷониби мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон корҳои муайян анҷом дода шуданд. Аз ҷумла, ҷиҳати баланд бардоштани малака ва дониши касбии кормандон барои кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи “Таъмини амалӣ намудани ҳуқуқи инсон ва барқарор намудани ҳуқуқи ҷабрдидагони зӯрварӣ дар оила дар Ҷумҳурии Тоҷикистон” семинари омӯзишии дурӯза гузаронида шуд.

Инчунин аз ҷониби кормандони Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон баҳри баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии аҳоли дар самти мазкур 18 баромад дар воситаҳои ахбори омма, аз ҷумла дар телевизион – 2, радио – 6, матбуоти даврӣ – 2, матбуоти электронӣ – 8 баромад таъмин карда шуд.

Соли 2020 аз ҷониби Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади баланд бардоштан малака ва дониши кормандони мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатии ноҳияҳои Панҷ ва

Чайхун дар мавзӯи “Пешгирии зӯроварӣ дар оила, никоҳҳои бармаҳал ва фарҳанги оиладорӣ” 2 мизи мудаввар гузаронида шуд.

Вобаста ба амалҳои зӯроварӣ дар оила соли 2020 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 4 муроҷиат (с.2019 - 6) ворид шуда, тибқи тобеият ба Вазорати корҳои дохилӣ барои чораҷӯӣ ирсол карда шудааст.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъ дар самти пешгирии зӯроварӣ дар оила тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– тақмили қонунгузориҳои миллий, аз ҷумла Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи пешгирии зӯроварӣ дар оила» дар самти ҳифзи аъзои оила ва ҷиноятгардоии амалҳои зӯроварӣ;

– андешидани чораҳои иловагӣ ҷиҳати зиёд намудани воҳидҳои кории нозирон доир ба мубориза бар зидди зӯроварӣ дар оила, марказҳои бухронӣ ва паноҳгоҳҳои муваққатӣ;

– тақвият додани фаъолияти иттилоотӣ ҷиҳати пешгирии кирдорҳои зӯроварӣ дар оила.

2.8. Ҳуқуқ ба саломатӣ

Таъмини солимии аҳоли дар меҳвари сиёсати иҷтимоии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон қарор дошта, дар ин самт аз ҷониби давлат пайваста тадбирҳо андешида мешаванд.

Аз ҷумла, санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва стратегияву барномаҳое, ки дар ин самт қабул шудаанд, ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқи шаҳрвандонро ба саломатӣ кафолат медиҳанд.

Буҷети соҳаи тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли сол то сол зиёд гардида, дар соли 2020 1 миллиарду 841 миллион сомони ро ташкил дод, ки нисбат ба соли 2019 101 миллион сомони зиёд мебошад.

Дар баробари фаъолияти муассисаҳои давлатии тиббӣ дар ҷумҳурӣ 719 (с.2019 - 702) муассисаҳои хусусии тиббӣ фаъолият меkunанд, ки ҷиҳати беҳтар шудани хизматрасониҳо мусоидат менамоянд.

Соли 2020 мардуми сайёра ба мушкилоти саҳти ҳифзи саломатӣ рӯ ба рӯ шуд, зеро маҳз дар ин сол бемории сироятии COVID-19 ба тамоми ҷаҳон, аз ҷумла ба Тоҷикистон паҳн гардида, таъмини солимии ҷомеаро зери хатар қарор дод.

Ҷиҳати пешгирӣ намудани паҳншавии бемории сироятии COVID-19 Ситоди ҷумҳуриявӣ таъсис дода шуда, як қатор тадбирҳо андешида шуданд.

Тибқи дастури Ситоди ҷумҳуриявӣ дар тамоми вазорату идораҳо ва ташкилотҳо ситодҳои дохилиидоравӣ таъсис дода шуданд.

Бо мақсади пешгирии таъсири пайомадҳои бемории мазкур Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон №1544 аз 5 июни соли 2020 “Дар бораи пешгирии таъсири бемории сироятии COVID-19 ба соҳаҳои иҷтимоию иқтисодии Ҷумҳурии Тоҷикистон” ба тасвиб расид. Тибқи фармони мазкур ба гурӯҳҳои осебпазири аҳоли, ки ба ин беморӣ гирифтор шудаанд, ба андозаи музди меҳнати ҳадди ақал кӯмакпулии яквқта расонида шуда, ба музди меҳнати вазифавии кормандони соҳаи тиб, ки бевосита ба ташхис ва табобати беморони сирояти COVID-19 ҷалб карда шуданд, иловапулӣ пардохт карда шуд.

Дар ин давра барои табобати пурра ва саривактии шахсони гирифтори бемории сироятии COVID-19 беш аз 30 беморхона бо 7 000 кат бунёд гардида, 5 400 нафар табибону кормандони тиббӣ сафарбар гардиданд. Инчунин дар 92 муассисаҳои дигари тиббӣ 16 ҳазор кат омода карда шуд.

Тибқи маълумоти Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли аз моҳи апрели соли 2020 то январи соли 2021 дар маҷмӯъ 13 308 нафар ба бемории вируси шакли нав COVID-19 гирифтор шуда, 13 218 шифо ёфта, 90 нафар ғавтиданд.

Вазъияти вобаста ба COVID-19 нишон дод, ки дар ҷумҳурӣ фаъолияти озмоишгоҳҳои микробиология ва

вирусшиносӣ ба роҳ монда нашудааст. Дар барномаҳои давлатӣ низ вобаста ба пешгирии паҳншавии вирусҳои шакли нав чорабинӣ пешбинӣ нашудааст.

Самти дигари таъмини ҳуқуқ ба саломатӣ пешгирӣ ва табобати ВНМО/БПНМ мебошад. Барномаи милли оид ба муқовимат ба эпидемияи ВНМО дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2017-2020 бо мақсади дастрасии баробари аҳоли ба хизматрасониҳои босифат вобаста ба табобати шахсони сироятёфта равона шудааст.

Айни ҳол дар ҷумҳурӣ 98 муассисаҳои табобатии зиддиретровирусӣ фаъолият доранд, ки соли 2020 ҳамагӣ 1 424 нафар беморон ба табобат фаро гирифта шудаанд.

Новобаста аз тадбирҳои андешидашуда дар самти мазкур баъзе норасоӣ камбудӣҳо ҷой доранд. Норасоии равоншиносон, сироятшиносон, вирусологҳо, иммунологҳо, реаниматологҳо ва эпидемиологҳо ба фаъолияти самараноки муассисаҳои табобатӣ таъсири манфӣ мерасонад. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки сатҳи маърифатнокии аҳоли вобаста ба бемории мазкур ва роҳҳои пешгирии он нокифоя аст.

Соли 2020 аз ҷониби кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҷиҳати таҳлили вазъ дар самти риояи ҳуқуқи беморони ВНМО/БПНМ фаъолияти Маркази ҷумҳуриявии пешгирӣ ва мубориза бар зидди бемории ВНМО мавриди санҷиш қарор дода шуд.

Санҷиш нишон дод, ки дар Марказ шӯъбаҳои арзёбӣ ва баҳодихӣ, назорати эпидемиологӣ бо ҳуҷраи ташҳиси махфӣ,

назорати ташкили диспансерӣ ва ташхисгоҳи референсӣ ва иммунологии сирояти ВНМО фаъолият менамоянд.

Аз ҷониби Марказ дар миқёси ҷумҳурӣ 36 нуқтаҳои боварӣ барои нашъамандони тазриқӣ ва 11 гурӯҳи мобилии сайёр ташкил карда шудааст.

Марказ назорати дидбонии эпидемиологиро ба роҳ монда, соли 2020 дар миқёси ҷумҳурӣ 3 500 муҳоҷири меҳнати баргаштаре (3009 мард ва 491 зан) ба ташхис фаро гирифтааст, ки дар натиҷа 15 ҳолати сироятёбӣ бо вируси мазкур, 28 ҳолат бо сирояти гепатити “С” ва дар 6 ҳолат дигар бемориҳо ошкор гардидаанд.

Дар фаъолияти Марказ баъзе камбудӣҳо ҷой доранд. Дуруст ба роҳ монда нашудани коргузорӣ, норасоии мутахассисон, ба қайд гирифта нашудани муҷриятҳои телефонӣ (алоқаи мобилӣ), нокифоя будани ҷараёнҳои иттилоотӣ аз ҷумлаи ин камбудӣҳо мебошанд. Аз натиҷаи санҷиш ба роҳбарияти Марказ тавсияҳои дахлдор пешниҳод шуданд.

Таъмини аҳоли бо маводи дорувории босифат кафили таъмини солимии аҳоли махсуб меёбад. Тибқи маълумоти Вазорати тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоии аҳоли истеҳсоли доруворӣ аз гиёҳҳои шифобахши кишвар, яке аз масъалаи ҳалталаб боқӣ мемонад. Дар ҷумҳурӣ то соли 2020 ҳамагӣ истеҳсоли 404 номгӯй маводи доруворӣ ба роҳ монда шудааст.

Соли 2020 дар ҷумҳурӣ 2 529 дорухона фаъолият намудааст. Дар ин давра ба ҷумҳурӣ ба маблағи 792 945 876

сомонӣ (с.2019 - 55 765 528) маводи доруворӣ ва молҳои тиббӣ ворид гардиданд.

Соли 2020 116 869 киллограмро (с.2019 - 175 710 кг) маводи бесифати доруворӣ, маводҳои тиббӣ, ороишию гигиенӣ ва ғизои кӯдакона бо роҳи сӯзонидан нобуд карда шудааст. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки дар натиҷаи зиёд намудани чорабиниҳои профилактикию назоратӣ вазъ дар ин самт беҳтар гардидааст.

Новобаста аз саъю талошҳои Ҳукумати ҷумҳурӣ чихати пешгирии бемории диабети қанд шумораи гирифторони ин беморӣ сол аз сол зиёд шуда истодааст. Теъдоди умумии беморони диабети қанд 5 029 нафарро ташкил дода, танҳо соли 2020 933 (с.2019 - 874) нафар чунин беморон ба қайд гирифта шудааст, ки назар ба соли 2019 59 нафар зиёд мебошад. Мутахассисони соҳа зиёдшавии бемории мазкурро дар камҳаракатӣ, пурхурӣ, ғизои таҷзиянашуда ва паст будани маърифати аҳоли рабт медиҳанд.

Соли 2020 ба мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар самти ҳуқуқ ба саломатӣ 3 муроҷиат (с.2019 - 7) ворид шудааст. Таҳлили муроҷиатҳо нишон медиҳад, ки онҳо ба масъалаҳои нокифоягии сатҳи хизматрасонӣ дар муассисаҳои тиббӣ ва марказҳои саломатӣ, расонидани кӯмаки моддӣ ба беморон дар давраи пандемияи COVID-19 ва гаронии маводҳои доруворӣ барои беморони диабети қанд рабт доранд. Муроҷиатҳои мазкур бо мусоидати Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ҳалли мусбӣи худро ёфтанд.

Чихати мусоидат дар таъмини ҳуқуқи шахрвандон ба саломатӣ соли 2020 кормандони мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон тавассути радио 3 маротиба баромад намуда, дар самонаи мақомот маводи таҳлилӣ нашр намуданд.

Бо мақсади боз ҳам беҳтар намудани вазъ дар самти ҳуқуқ ба саломатӣ тавсияҳои зерин пешниҳод карда мешаванд:

– андешидани чораҳо чиҳати таъсис додани озмоишгоҳҳои микробиология ва вирусшиносӣ дар ҷумҳурӣ;

– андешидани чораҳои иловагӣ чиҳати таъмин намудани муассисаҳои тиббӣ бо равониносон, сироятиносон, вирусологҳо, иммунологҳо ва эпидемиологҳо;

– тақвият додани фаъолият чиҳати пешгирии воридшавии маводи доруворӣ ва молҳои тиббии бесифат;

– боз ҳам баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шахрвандон дар самти ҳифзи саломатии аҳоли.

ХОТИМА

Маърӯзаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси таҳлилу омӯзишҳое, ки зимни фаъолияти амалии мақомот дар соли 2020 анҷом дода шудаанд, таҳия гардидааст.

Аз Маърӯза бармеояд, ки мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон соли 2020 ҷиҳати таҳким ва пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самтҳои асосии фаъолияти худ як қатор корҳоро анҷом додааст.

Натиҷаҳои фаъолият дар соли 2020 нишон медиҳанд, ки сатҳу сифати корҳо дар самтҳои қабул ва баррасии муроҷиати шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, боздид, санҷиш ва мониторингҳо, баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии аҳоли, иштирок дар фаъолияти гурӯҳҳои корӣ ва муроғияҳои судӣ, саҳмгузорӣ дар тақмили қонунгузорӣ, баргузориҳои чорабиниҳои маърифатӣ ва иттилоотӣ тақвият ёфтаанд.

Соли 2020 дар мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 1946 адад (с.2019 - 3249) муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ ба қайд гирифта шудааст, ки 1303 адад кам мебошад. Кам гардидани муроҷиатҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ агар аз як тараф ба вазъияти бинобар пандемияи COVID-19 баамаломатад вобастагӣ дошта бошад аз тарафи дигар, ба қатъ гардидани фаъолияти қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар шаҳри Турсунзода ва ноҳияи Рашту Айнӣ алоқамандаст.

Дар соли 2020 дар муқоиса ба соли 2019 теъдоди муроҷиатҳо нисбати ҳуқуқи шахсони аз озодӣ маҳрумшуда 19 адад ва ҳуқуқ ба манзил 9 адад зиёд гардида, муроҷиатҳо нисбати ҳуқуқ ба муҳокимаи одилонаи судӣ 21 адад, ҳуқуқи инсон ва мақомоти ҳифзи ҳуқуқ 17 адад, ҳуқуқ ба моликият 12 адад ва ҳуқуқ ба таъминоти иҷтимоӣ 14 адад нисбатан кам гардидаанд.

Дар муқоиса ба соли 2019 шикоятҳо нисбат ба мақомоти судӣ 9 адад, қорҳои дохилӣ 3 адад, шахсони ҳуқуқӣ 3 адад бештар гардида, нисбат ба мақомоти прокуратура 14 адад, адлия 5 адад ва шахсони воқеӣ 7 адад кам шудаанд.

Қиёмати ҳалли мушкилоти муроҷиаткунандагон мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо дигар мақомоти давлатӣ ҳамкориҳои пайваста дорад. Зимни фаъолият ҳолатҳои воридшавии муроҷиатҳое, ки ба салоҳияти мақомот дохил намешаванд зиёд ба назар мерасад. Новобаста аз ин мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон муроҷиати шаҳрвандонро рад накарда, онро тибқи тобеият ба мақомоти дахлдор ирсол менамояд ва аз натиҷааш ба муроҷиаткунанда хабар медиҳад. Аз ҷумла, соли 2020 152 адад муроҷиатҳо барои мусоидат намудан ба мақомоти дахлдори давлатӣ фиристода шудааст.

Соли 2020 фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар самти тақмили қонунгузорию Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти ҳуқуқи инсон низ самаранок буд. Бо мақсади мусоидат лоиҳаи 42 санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ (с.2019

- 26 адад) мавриди омӯзиш қарор дода шуда, хулосаҳо пешниҳод гардиданд.

Ҳамчунин доир ба фаъолияти мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва муайянсозии мавқеи мақомот оид ба паҳлуҳои гуногуни ҳуқуқҳои инсон 148 (с.2019 - 140) маълумотнома ва ахбору гузоришҳо ба мақомату идораҳои давлатӣ пешниҳод карда шудаанд.

Новобаста аз вазъи вобаста ба COVID-19 фаъолияти мақомот дар самти боздид, санҷиш ва мониторингҳо тақвият дода шуд. Дар соли 2020 тибқи Барномаи амали мақомот, нақшаи кори Гурӯҳи мониторингӣ, дар асоси муроҷиатҳои шахсони воқеию ҳуқуқӣ ва бо супориши Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақсади муайян намудани вазъи риояи ҳуқуқу озодиҳои инсон дар муассисаҳои иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ, тавқифгоҳҳои тафтишотӣ, тавқифгоҳҳои нигоҳдошти муваққатӣ, қисмҳои ҳарбӣ, муассисаҳои будубоши маъҷубон ва пиронсолон, мактаб-интернатҳо, мактаб-парастиишгоҳҳо, муассисаҳои томактабӣ ва таҳсилоти миёнаи умумӣ 40 санҷиш, 12 мониторинг ва 11 боздид гузаронида шуданд. Аз натиҷаи чорабиниҳои мазкур ҷиҳати бартараф намудани камбудиҳои ҷойдошта ба мақомоти дахлдор тавсияҳои мушаххас пешниҳод карда шуданд.

Дар соли 2020 ба фаъолияти иттилоотӣ ва маърифатӣ авлавият дода шуда, ҷиҳати баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии шаҳрвандон аз воситаҳои гуногун, аз қабili вохӯрию мулоқотҳо, конфронсу семинарҳо ва мизҳои

мудаввар, инчунин баромадҳо дар телевизион ва радио, нашри мақолаҳо дар матбуоти даврӣ ва чопи маводҳо васеъ истифода бурда шуд.

Роҳбарият ва кормандони мақомот тавассути воситаҳои ахбори омма 47 баромади телевизионӣ, 59 баромад дар радио, 59 мақола дар матбуоти даврӣ ва 57 мавод дар матбуоти электрониро таъмин намуданд, ки ба паҳлуҳои мухталифи соҳаҳои ҳуқуқ, иқтисод, иҷтимоӣ равона шуда буданд.

Дар соли 2020 бо ибтикори мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон 34 чорабиниҳои иттилоотӣ гузаронида шуда, кормандони мақомот дар 45 семинару конференсияҳо ва мизҳои мудаввар оид ба ҷанбаҳои гуногуни ҳуқуқ ва озодиҳои инсон иштирок ва маърӯза намуданд. Дар чорабиниҳои мазкур ҳамчунин дастовардҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти ҳуқуқи инсон низ васеъ ташвиқу тарғиб карда шуданд.

Ҳамкориҳои мақомоти Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон бо мақомоти давлатӣ, сохторҳои ҷомеаи шаҳрвандӣ ва созмонҳои байналмилалӣ дар соли 2020 низ судманд буданд. Дар доираи ин ҳамкориҳо баррасии муҳоҷиятҳои шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ, гузаронидани санҷишу мониторингҳо, дастгирии намоёндагӣҳо ва қабулгоҳҳои ҷамъиятии Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар минтақаҳои кишвар, баргузориҳои семинару конференсияҳо, таъбу нашри маводҳои ҷопӣ ва дигар корҳо ҷиҳати пешбурди ҳуқуқ ва озодиҳои инсон роҳандозӣ карда шуданд. Роҳбарият ва кормандони

мақомот дар 41 чаласаҳои гурӯҳҳои қорӣ мақомоти давлатӣ иштирок намуданд. Бо намояндагони корпусҳои дипломатӣ, қоршиносони байналмилалӣ ва дигарон 28 вохӯрӣ ва мулоқотҳои судманд анҷом дода шуданд.

Дар Маърузаи пешниҳодшуда вазъӣ риоя ва таъмини ҳуқуқи озодиҳои алоҳидаи инсон дар сатҳи қонунгузориӣ миллӣ ва амалияи ҳуқуқтатбиқкунӣ бо дарназардошти уҳдадорӣҳои байналмилалии Ҷумҳурии Тоҷикистон мавриди таҳлилу баррасӣ қарор дода шуда, ҷиҳати бартаарафсозии мушкилоти ҷойдошта тавсияҳои мушаххас пешниҳод шудаанд. Аз ҷумла, бо мақсади рушди минбаъдаи ҳуқуқи озодиҳои инсон ва баланд бардоштани маърифати аҳоли дар соҳаи ҳуқуқи инсон – 3 тавсия, боз ҳам беҳтар намудани вазъӣ таъмини ҳуқуқ ба дахлнопазирии шахсӣ, озодӣ аз шиканҷа ва дигар намудҳои муносибат ва ҷазои бераҳмона, ғайриинсонӣ ё таҳқиркунандаи шаъну шараф – 5 тавсия, ҳуқуқи инсон дар муассисаҳои пӯшида ва қисман пӯшида – 6 тавсия, ҳуқуқи дастрасӣ ба иттилоот – 4 тавсия, ҳуқуқи инсон ба интиҳобот – 3 тавсия, ҳуқуқи муҳоҷирони меҳнатӣ ва аъзои оилаи онҳо – 5 тавсия, ҳуқуқи шахсони дорои маъҷубият – 7 тавсия, пешгирии қирдорҳои зӯроварӣ дар оила – 3, ва ҳуқуқ ба саломатӣ – 4 тавсия дар маҷмӯъ 40 тавсия пешниҳод гардидааст.

Итминон дорем, ки ба инобат гирифтани муҳтаво ва тавсияҳои дар Маърузаи Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон барои соли 2020 пешниҳодшуда барои боз ҳам беҳтар

гардидани вазъи эътироф, эҳтиром, таъмин, ҳифз ва пешбурди ҳуқуқҳои инсон мусоидат намуда, мақомоти давлатӣ дар ҳамкорӣ бо Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷиҳати дар амал татбиқ намудани онҳо саҳм мегузоранд.